

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 0651-74000 ΦΑΞ: 0651-79286

ΕΤΟΣ ΚΑ΄
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ
260
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1999

«...ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ»

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ! Χαρμόσυνα θα γιορτάσουν και πάλι οι καμπάνες των εκκλησιών, αγγέλοντας το χαρμόσυνο μήνυμα της Γέννησης του Χριστού.

Τα φετεινά Χριστούγεννα έχουν μια ξεχωριστή σημασία, γιατί θα τα γιορτάσουμε λίγο πριν ανατείλει η νέα χιλιετία. Έχουν περάσει 2000 περίπου χρόνια από τότε, που ακούστηκε ο αγγελικός ύμνος «Δόξα εν υψίστοις Θεού και επί γης ειρήνη». Η ιστορία του κόσμου έχει καταγράψει πολλά και σημαντικά γεγονότα της χρονικής αυτής περιόδου. Όμως αν και έχουν περάσει τόσα χρόνια παραμένει πάντα επίκαιρο το ουράνιο μήνυμα «επί γης ειρήνη».

Η ανθρωπότητα παρά τις προόδους, που συντελέστηκαν στην τεχνολογία και τις επιστήμες ζει μέσα σ' έναν κόσμο μεγάλων ανησυχιών και κοινωνικών απογοητεύσεων.

Είκοσι αιώνες το ειρηνικό μήνυμα ακούγεται πάντα κι όμως οι άνθρωποι δεν μπόρεσαν να νοιώσουν τη χαρά από την εφαρμογή του πάνω στη γη.

Τις άγιες τούτες μέρες είναι ανάγκη όλοι οι άνθρωποι ν' ανοίξουν τις καρδιές τους και να δεχτούν το μήνυμα της αγάπης και ν' απλώσει ο ένας στον άλλο χέρι αδελφικό για να γίνει το μήνυμα πράξη.

Την ώρα τούτη σε πολλά μέρη του πλανήτη μας λαοί πολεμούν μεταξύ τους και συνάνθρωποι μας χάνουν τη ζωή τους από χέρι αδελφοκτόνο.

Εκατομμύρια συνανθρώπων μας, αδελφών μας, πεθαίνουν από την πείνα και τις κακουχίες τραγικά θύματα της αλαζονείας κάποιων τρανών της γης. Οι καλοί Σαμαρείτες είναι τόσο

Τα κάλαντα στην τέχνη και την παράδοση.
«Είθε ν' αντέξουν οι πολιτιστικές ρίζες και στο νέο αιώνα»...

λίγοι, που δεν μπορούν να προστρέξουν για να βοηθήσουν κάθε πονεμένο.

Δυστυχώς ο άνθρωπος ανίσχυρος ν' ακολουθήσει το δρόμο της αρετής, που απαιτεί μεγάλη και διαρκή προσπάθεια, παρασύρεται ευκολότερα προς το κακό με αποτέλεσμα το ουράνιο μήνυμα «Επί γης Ειρήνη» να καθίσταται ανέφικτο στην πράξη για την επικράτηση μιας πραγματικής παγκόσμιας ειρήνης.

Μιας ειρήνης, που θα στηρίζεται όχι στα συμφέροντα ή τους υπολογισμούς, στο φόβο ή τη βία αλλά, που θα είναι αποτέλεσμα μιας βαθιάς εσωτερικής πεποίθησης των ανθρώπων στο μεγάλο ιδανικό της ευημερίας του κόσμου.

Ας ανοίξουμε τις καρδιές μας στην καλωσύνη και ας απεμπολήσουμε μακριά τις πολεμόχαρες κραυγές, που οδηγούν στον όλεθρο και την καταστροφή κι αφανίζουν εκατομμύρια ψυχές.

Ας ακουστεί με τον ερχομό της νέας χιλιετίας η άρπα η γλυκόφωνη των αγγέλων, που θα γεμίσει τους αιθέρες με το πολυπόθητο μήνυμα «**Επί γης Ειρήνη**». Και έτσι όλοι μας ξαναγεννημένοι ας δεχτούμε τον ερχομό του Σωτήρα, το Θεό της αγάπης και της καλωσύνης με αισιοδοξία και ψυχική γαλήνη.

«Ω Κύριε! Στο σπήλαιο της ψυχής μας κάμε να γεννηθείς και στη ζωή μας, ημέρα ν' ανατείλει η ειρηνοφόρα, φαιδρόχαρες για να χτυπήσουν οι καμπάνες, της Ειρήνης Σου, ν' ακουστούνε οι παιάνες».

Σ.Θ.

Καλά Χριστούγεννα
Καλές Γιορτές
Εντυχιωμένο και Ειρηνικό
το 2000

Η Σ.Ε.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Χριστούγεννα 2000

Μη μου πείτε, πότε ήρθε ο Δεκέμβρης. Ξέρω κι εγώ; Ξαν ...χτες, θυμάμαι που ασχολούμουν με το χρονογράφημα του Γενάρη. Αχ, αυτή η ροή του Χρόνου. Ασταμάτητη, αταλάντευτη, ασυνκίνητη. Κι αν δεν ήταν τα μερόνυχτα, οι εποχές με τα γνωρίσματά τους, τα κρύα και οι ζέστες, οι φουσκοδεन्द्रίες και τα κίτρινα φύλλα, δύσκολα θα κατανοούσαμε και θα μετρούσαμε τη ροή του. Η έννοια του Χρόνου θα ήταν ανούσια και ψυχρή.

Ωστόσο, κατά μια παροιμία, «Δεκέμβρης, Χριστού γέννηση και καλός μας Χρόνος». Το αν ήρθε σωστός για κάποιους κι αργά για άλλους, αυτό είναι ψυχολογικό φαινόμενο μας, που δημιουργείται, ανάλογα, με τις δραστηριότητές μας, τις προσδοκίες και τις απαντοχές μας.

Ο προσδιορισμός και η μεθόδευση μέτρησης του Χρόνου, έχει την πλούσια και παλιά ιστορική του διαδρομή. Από τότε που ο άνθρωπος αισθάνθηκε αυτήν την ανάγκη, να προσδιορίζει γεγονότα της ζωής του και ν' αναφέρεται σ' αυτά, χρονικά, διαμορφώθηκαν πολλά συστήματα ή ημερολόγια, όπως τα λέμε, στην πορεία των αστρολογικών του γνώσεων και εμπειριών και ιδιαίτερα με την αφετηρία υπερφυσικών γεγονότων που διαμόρφωσαν την πληθώρα των θρησκειών, που κάθε μια έχει δική της αρίθμηση χρόνου. Τελικά, σήμερα, επικράτησε, παγκόσμια, ο προσδιορισμός χρόνου από τη γέννηση του Χριστού.

Έτσι, με το έμπα του Δεκέμβρη: «Προεορτάζωμεν... Χριστού τα γενέθλια και επάραντες τον νουν επί την Βηθλεέμ, αναχθόμεν τη διανοία και κατίδωμεν το εν σπηλαίω μέγα μυστήριον...» (Ιδιώμελον Χριστουγέννων).

Η εναθώπιση του Χριστού αποτελεί την αφετηρία και τη γέννηση, συνάμα, του Χριστιανισμού, ενός κύκλου παρουσίας του Θεού-Δημιουργού του Σύμπαντος, που ολοκληρώνεται με την Ανάσταση, μετά τη Σταύρωση του Χριστού και τελικά την Ανάληψή του στη Θεϊκή Σφαίρα. Έτσι, Χριστούγεννα και Πάσχα αποτελούν δυο μεγάλους εορταστικούς πόλους για μας τους Χριστιανούς. Και φυσικό είναι, οι δυο αυτές γιορτές να επηρεάζουν τη ζωή μας και τη συμπεριφορά μας. Και βέβαιο, επίσης, πως υπάρχουν δυο πλευρές θεώρησης των θρησκευτικών αυτών δρώμενων: η **πνευματική** (...αναχθόμεν τη διανοία και κατίδωμεν το εν σπηλαίω μέγα μυστήριον...) και η **εθιμική-παραιο-**

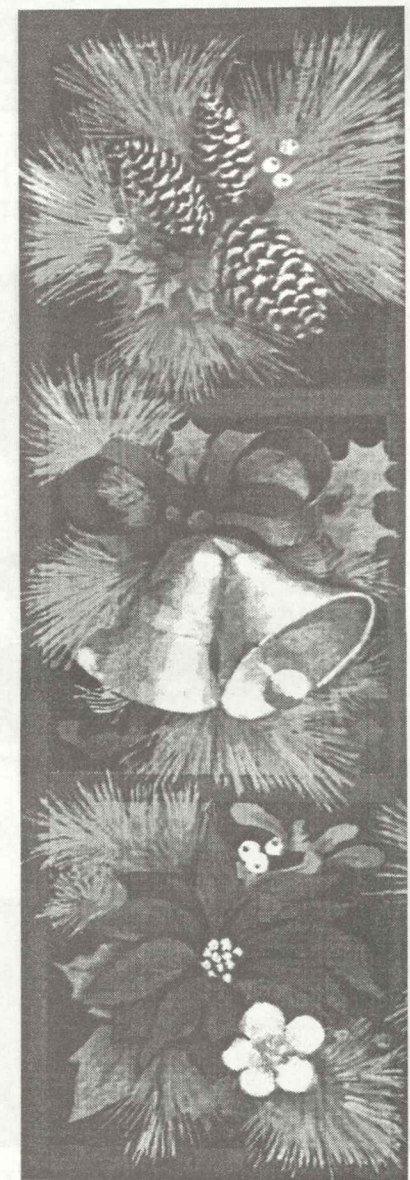
σιακή που διαμορφώνεται σε μικρές ή μεγάλες κοινωνικές χριστιανικές ομάδες, ανάλογα με τη συμπεριφορά τους στις περιόδους αυτές.

Η όποια θρησκευτική παραδοχή δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ψυχρής λογικής. Είναι, κύρια, **συναισθημα** που γεννιέται και διαμορφώνεται στην πορεία της ζωής μας, μέσα στους λατρευτικούς χώρους της εκκλησίας και στα δρώμενα αυτής. Η αφετηρία του βρίσκεται στα παιδικά μας χρόνια, τότε που όλα, απαλλαγμένα από τη βάσανο της κριτικής, γοητεύουν τα παιδικά μάτια, κολακεύουν την παρουσία των παιδιών και παγώνουν αξεθώριαστα τα βιώματά τους. Κατοπινά, σε φάση ωρίμανσης, θα μεταλαμπαδευνθεί «...**το φως το της γνώσεως**» προκειμένου «...καθοδηγούμενοι υπό αστέρος, ως οι Μάγοι» να προσεγγίσωμεν ως ευσεβείς πιστοί την **ταπεινήν θεϊκήν φάνην του σπηλαίου** (έκφραση ασύλληπτης θεϊκής **ταπεινότητας** και μάλιστα σε χρόνους Ρωμαϊκούς με Καίσαρες και καλλιμάραμα παλάτια, με γλαμύδες και τιβέντους) «...**ίνα κατίδωμεν θαύμα πάσαν έννοιαν εκπλήττον και συνέχον...**». Το φως του άστρου που καθοδηγεί τους σοφούς Μάγους, στο προσκύνημα της Θεϊκής Πανοσφίας, είναι **το Φως του Πνεύματός μας** που μας προσανατολίζει προς το σπήλαιο της Βηθλεέμ, ταπεινούς προσκυνητές: «...**Εδέμ προσφέρει σπήλαιον και αστήρ μηνύει Χριστόν, τον ήλιον τοις εν σκότει**. Μετά δώρων Μάγοι προσκύνησαν **πίστει φωτιζόμενοι**»;

Άραγε, ποια **πνευματικά δώρα** προσφέρομε, τις μέρες των Χριστουγέννων στο Θεϊκό Βρέφος; Ενδοσκόπηση; Αυτοσυγκέντρωση; Πνευματική ανάταση; Πνευματικό φως στην ψυχή και στην καρδιά μας; Σ' αυτά τα ερωτήματα ο καθένας μας θα αναζητήσει την απάντησή του. Συνολικά, σε κοινωνία, φέτος, το φως του λαμπρού αστέρα της Ανατολής, θα είναι δυοδιάκριτο στον χειμαρρώδη πολύχρωμο φωτισμό του millenium, απανταχούτης γης. Ποτέ μια πυρογλαμπίδα, μεσημέρι ηλιόλουστης μέρας δεν προσελκύει την προσοχή μας (Περί Μιλλέννιουμ

στο επόμενο φύλλο).

Η άλλη πλευρά των Χριστουγέννων, δεν θα έλεγα πως μας κάνει αισιόδοξους. Ο σημερινός άνθρωπος - χριστιανός, αλλοτριω-

μένος από την ταχύτητα και τη σύγχυση του κοινωνικού γίγνεσθαι, περιθωριοποιημένος από τον ιλιγγιώδη ρουτ της τεχνολογίας, μένει ενεδός και αμήχανος και αντιμετωπίζει παθητικά τη ροή του χρόνου και τα δρώμενα της ζωής. Όμηρος της τηλεοπτικής οθόνης, βολοδέρνει σαν η μύγα στο μέλι, ανήμπορος ν' απελευθερωθεί. Και το Πνεύμα του; «**Μη-κέτι καιρός**». Η σκέψη ή το πνεύμα, γενικά, θέλει χαλάρωση και αυτοσυγκέντρωση. Ο σημερινός στρεσοαριζόμενος άνθρωπος δεν τα έχει, υπό το βάρος του άγχους της καθημερινότητας για την επιβίωσή του. Αλλά, ας αλλάξουμε «ατμόσφαιρα», αυτό από τα βρα-

δινά δελτία ειδήσεων των Κανελιών.

Ας μεταφερθούμε, λίγο, στο χώρο του Ζαγοριού, στα χωριά μας. Πολλές δεκαετίες πριν και πριν τον πόλεμο. Τότε που το κάθε χωριό ήταν μια πολυπληθής Κοινωνία, παραγωγική και ανθρώπινη. Τότε, τα Χριστούγεννα ήταν μια **μεγάλη προσδοκία**. Που όσο λιγότεναν οι μέρες γ' ας σταματούσαν τα τζέμια των σπιτιών των Μικρού Πατιγκου, τόκανε να λαμποκοπούν και χρυσόσανε τις χιονισμένες βουνόκορφες της Γκαμήλας. Προπορεύονταν τα παιδιά του Πάνω-Μαχαλά, ρίχνοντας αρκετές πέτρες στα παιδιά της Μάμπιολης, ανταλλάζανε μερικές απλές και κοσμητικά επίθετα και κερμάτια μπήκανε στα σπίτια τους. Σε λίγο τρέχοντας ξαναβγήκανε να κερμάτια συνθηματικά μαζεμένα και πήραν το δρόμο για το Πηγάδι. Στα χέρια άλλος κρατούσε ένα ψωμί με ζάχαρη, άλλος με τυρί και άλλος ζεστά βρασμένα γκόρτσια. Το Πηγάδι είναι τοποθεσία στην είσοδο του χωριού. Ξεδιψάσαμε απ' τη λήψη βρύση του, μαζέψαμε κομπόζες, ασφάκες και ξεροπούρα και να ετοιμάσουν τις λαγάπτες και, ανήμερα της γέννησης του Χριστού, να μεταλάβουν «απ' τον παπά το χέρι» για να αντλήσουν ψυχική δύναμη για το σκληρό αγώνα της ζωής.

Αυτή η προσωπική προσδοκία γίνονταν τις γιορτές μέρες, ένα Σύνολο, μια μέθεξη πανηγυρική μια επικοινωνία ανθρώπινης ηρωράς και αγάπης. Έτσι, μ' αυτόν τον τρόπο συμπεριφοράς, οι άνθρωποι τότε, μέσα από το συναισθηματικό, με τη φωνή της καρδιάς, πηδούνταν πράγματι τη λαμπρή ανταύγεια του Θεϊού Βρέφους, που εκχέονταν από το σπήλαιο της Βηθλεέμ, στη ψυχή τους «...**σύμπαντα σήμερον χαράς πληρούνται**»...

Την αντιπαράθεση της σημερινής πραγματικότητας θα την αφήσω στους συνδρομητές και φίλους του «Ζαγοριού μας». Η Τ.Υ. θα φροντίσει γι' αυτό. Από αρχές του μήνα αρχίζουν οι δημοτικοί σχολισμοί, τα θεόρατα δέντρα με τις χιλιάδες τα λαμπιόνια, οι «δωμάριες» των απομυθωμένων Αγιο-Βασιλίων, τα βεγγαλικά, οι μουσικές και οι ανιέρες φανταστικές, ετοιμούν 'π' δεν πέρασι. Κάπ στις πλατείες και τα πεζοδρόμια, στο μέλι, ανήμπορος ν' απελευθερωθεί. Και το Πνεύμα του; «**Μη-κέτι καιρός**». Η σκέψη ή το πνεύμα, γενικά, θέλει χαλάρωση και αυτοσυγκέντρωση. Ο σημερινός στρεσοαριζόμενος άνθρωπος δεν τα έχει, υπό το βάρος του άγχους της καθημερινότητας για την επιβίωσή του. Αλλά, ας αλλάξουμε «ατμόσφαιρα», αυτό από τα βρα-

καλά Χριστούγεννα, μ' α-ναμμένο τζάκι» στις καρδιές

Στ. Στιμωτής

Παιδικές αναμνήσεις

Το σχολείο τελείωνε. Τα παιδιά γέμιζαν τους δρόμους του χωριού γυρίζοντας στα σπίτια τους και διασπαρμένοι με τα πρόβατα και τα γελάδια που γύριζαν απ' τη βοσκή. Ο ήλιος βασιλεύοντας πίσω απ' τη Γκαμπάλα, έστειλε τις τελευταίες του ακτίνες στο τζέμια των σπιτιών των Μικρού Πατιγκου, τόκανε να λαμποκοπούν και χρυσόσανε τις χιονισμένες βουνόκορφες της Γκαμήλας. Προπορεύονταν τα παιδιά του Πάνω-Μαχαλά, ρίχνοντας αρκετές πέτρες στα παιδιά της Μάμπιολης, ανταλλάζανε μερικές απλές και κοσμητικά επίθετα και κερμάτια μπήκανε στα σπίτια τους. Σε λίγο τρέχοντας ξαναβγήκανε να κερμάτια συνθηματικά μαζεμένα και πήραν το δρόμο για το Πηγάδι. Στα χέρια άλλος κρατούσε ένα ψωμί με ζάχαρη, άλλος με τυρί και άλλος ζεστά βρασμένα γκόρτσια. Το Πηγάδι είναι τοποθεσία στην είσοδο του χωριού. Ξεδιψάσαμε απ' τη λήψη βρύση του, μαζέψαμε κομπόζες, ασφάκες και ξεροπούρα και να ετοιμάσουν τις λαγάπτες και, ανήμερα της γέννησης του Χριστού, να μεταλάβουν «απ' τον παπά το χέρι» για να αντλήσουν ψυχική δύναμη για το σκληρό αγώνα της ζωής.

Αυτή η προσωπική προσδοκία γίνονταν τις γιορτές μέρες, ένα Σύνολο, μια μέθεξη πανηγυρική μια επικοινωνία ανθρώπινης ηρωράς και αγάπης. Έτσι, μ' αυτόν τον τρόπο συμπεριφοράς, οι άνθρωποι τότε, μέσα από το συναισθηματικό, με τη φωνή της καρδιάς, πηδούνταν πράγματι τη λαμπρή ανταύγεια του Θεϊού Βρέφους, που εκχέονταν από το σπήλαιο της Βηθλεέμ, στη ψυχή τους «...**σύμπαντα σήμερον χαράς πληρούνται**»...

ΑΠ' ΟΣΑ ΘΥΜΑΜΑΙ
Μπου... Ζου... και Πατού...

του παπα Χρήστου Μάτσια

Τον παπα Χρήστο Μάτσια τον γνώρισα στα Κτίσματα Παγωνίου, χωριό που γεννήθηκε και ιεραργούσε. Πέρα από ιερέας, ήδη συνταξιούχος, είναι και τραγουδιστής πολυφωνικών τραγουδιών, ποιητής και λαογράφος. Αρθρογραφεί σε εφημερίδες και περιοδικά κυρίως του Παγωνίου χώρου. Το σημαντικότερο έργο του είναι το βιβλίο «ΠΩΓΩΝΙ - ΔΕΡΟΠΟΛΗ, ΗΘΗ - ΕΘΙΜΑ - Τραγούδια», που εκδόθηκε από την «Δωδώνη» το 1985 και σε δεύτερη έκδοση συμπληρωμένη το 1988. Είναι έργο ζωής για τον παπα Χρήστο και περιέχει υλικό αντιπροσωπευτικό της ευρύτερης περιοχής Παγωνίου. Μου έδωσε να διαβάσω την παρακάτω ενθύμηση και μπαίνω στον πειρασμό να την δημοσιεύσω. Η ιστοριούλα προσομοιάζει με την κοινωνία του Ζαγοριού. Και στο Ζαγόρι μιλάμε με υπονοούμενα, κόβουμε τα φωνήεντα και κερματίζουμε τις λέξεις. Θυμήθηκα τώρα τον ηπειρώτη νεοσύλλεκτο φαντάρο, που έφτασε καθυστερημένος στο στρατόπεδο και ρώτησε έναν βαθμοφόρο:

— Τς έντ'σαν τς άλλ; (τους έντυσαν τους άλλους;)

Ευτυχώς έπεσε πάλι σε ηπειρώτη, που του απάντησε:

— Τς έντ'σαν, τς έντ'σαν (τους έντυσαν, τους έντυσαν).

Επειδή ο έρωτας δεν έχει σύνορα. Επειδή οι κοινωνίες, στο διάβα του χρόνου συναντιούνται. Επειδή η λαογραφία μας δεν έχει αρχή και τέλος. Γι' αυτό η ιστοριούλα αυτή μπορεί να συνεχιστεί και σε κάποιο Ζαγορίσιο χωριό. Οι λεβεντονοί δεν έλειπαν, οι τσιούπρες υπήρχαν, αλλά επικρατούσαν και οι αυστηρές μεσαιωνικές συνθήκες. «Με δείφταν και με μάλλωσαν και μ' έκαναν τειπή, από την ρούγα μη διαβείς, όσο να γένεις νύφη». Ας μεταφερθούμε λοιπόν στα ελληνικά χωριά της Δερόπολης.

Απόστολος Ντιναλέξης

Αυτά που θα γράψω στις παρακάτω αράδες, ακριβέ μου αναγνώστη, τα θυμάμαι που μου τάχε πει η μακαρίτισσα η μητέρα μου, που η γενετήριά της ήταν το παπαδοχώρι, το δασκαλοχώρι και μεγαλοχώρι, το Μπουλιάρη της Πάνω Δερόπολης της Βορείου Ηπείρου.

Τον καιρό των παππούδων μας στο χωριό ήταν δυο τσιούπρες, στον ίδιο μαχαλά. Ήταν πολύ όμορφες και νταλιάνες, δηλαδή σωματώδεις, γερές και δυνατές. Ένα από τα λεβεντόπαιδα του χωριού έμενε στον κάτω μαχαλά και τότε τότε φρόντιζε ν' ανταμώνει στα κρυφά αυτές τις τσιούπρες, που είχαν τα ονόματα Χάιδω και Ακρίβω, ήταν φιλένδορες και κρυφοκουβένπαζαν. Πάντοτε γλυκομιλήτος ο λεβέντης αυτός του χωριού, ο Γιάννης, που τις κοιτούσε σαν ο γάτος τις τσιούπρες. Έδειχνε ότι μια από τις δυο θα γινόταν γυναίκα του, πράγμα που το είχαν καταλάβει και η Χάιδω και η Ακρίβω, γιατί ήταν «μπούρας», όπως τον έλεγαν.

Πέρασε αρκετός καιρός που ο Γιάννης δεν έδωσε εμφάνιση στις τσιούπρες κι ανησύχησαν πολύ. Εριξαν τις σκούρτες —λαχνός— κι έπεσε της Χάιδως να πάει στον κάτω μαχαλά και με προσοχή και κρυφά ν' ανταμώνει τον Γιάννη, γιατί τότε επικρατούσε ο μεσάιννας και να μάθει για την υγεία του. Πήγε η Χάιδω, αντάμωσε τον Γιάννη και τον ρώτησε πως είναι η υγεία του. Και ο Γιάννης απάντησε ότι είμαι όπως ξέρετε μπούρας, δηλαδή γερός και δυνατός. Θέλεις να πω κάτι στην Ακρίβω, τον ρώτησε η Χάιδω. Να της πεις ότι είμαι μπούρας, είπε και θέλει να του πλέξουμε ένα μάλλινο ζουνάρι και ένα ζευγάρι μάλλινες πατούνες.

Γύρισε χαρούμενη η Χάιδω και κατευθείαν μπήκε μέσα στο σπίτι της Ακρίβως. Μέσα στο σπίτι ήταν και οι γονείς της Ακρίβως, που γνώριζαν τον ψυχικό δεσμό της Ακρίβως και της Χάιδως, γιατί πήγαιναν μαζί στα χωράφια, στους χορούς, στο πανηγύρι του χωριού. Η αγωνία της Ακρίβως, να μάθει για τον Γιάννη, ήταν μεγάλη κι αμέσως ρώτησε τη Χάιδω ως εξής:

— Ε, μο Χάιδω, τι κάνει;

— Μπου..., απαντάει η Χάιδω (δηλ. μπούρας).

— Τι σου; ρωτάει πάλι η Ακρίβω (δηλ. τι σου είπες;)

— Μου είπες ζου... και πατού... (δηλ. ζουνάρι και πατούνες)

— Δεν του ...και με τι της λέει η Ακρίβω (δηλ. καλά να του τα φτιάξουμε αυτά, αλλά με τι μαλλί, αφού ξέρει ότι είμαστε φτωχές κι οι δυο).

Κι απαντάει η Χάιδω:

— Σαν του ...και γιατί, δυο και με τι; μου είπες (δηλ. δυο είστε και λέτε με τι μαλλί;)

Τα μισόλογα αυτά δεν τα κατάλαβαν οι γονείς της Ακρίβως. Κι έτσι ο ριζωμένος αυτός έρωτας των κοριτσιών προς τον Γιάννη παρέμεινε, έως ότου ο Γιάννης αποφάσισε να παντρευτεί και τους είπε: Για να έχουμε σ' όλη μας τη ζωή αυτή την αγάπη πούχουμε τώρα, να ρίξετε τις σκούρτες και όποιες πέσει η σκούρτα, αυτή να πάρω γυναίκα μου. Κι έπεσε η σκούρτα της Χάιδως να πάρει τον Γιάννη. Κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα, που λέει και η λαϊκή παροιμία.

Γ.Ζ.

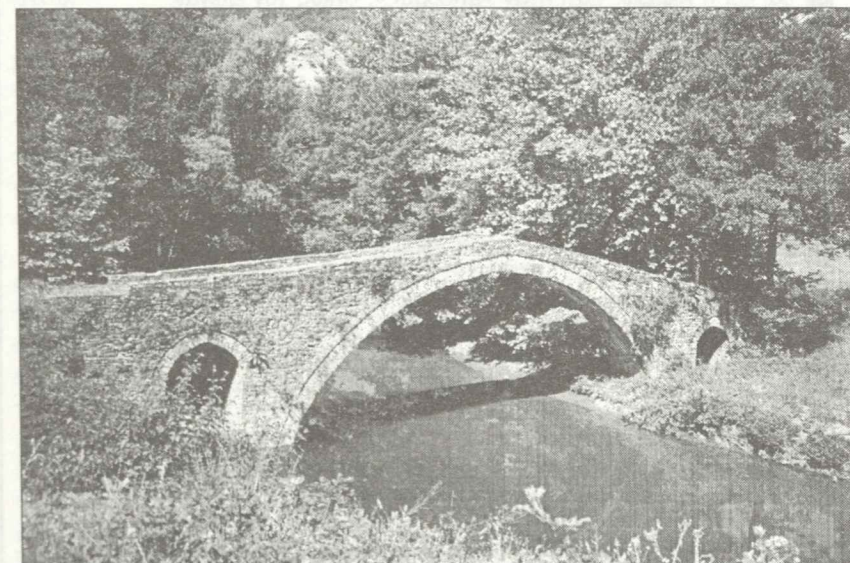
ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ

ΔΟΛΙΑΝΗ - ΚΑΣΤΑΝΩΝΑΣ - ΜΑΚΡΙΝΟ
από τα ωραιότερα χωριά του Ανατολικού Ζαγοριού

Με καθυστέρηση και εκτός εποχής αυτό το οδοπορικό μου.

Οι ασχολίες, η προσπάθεια συγκέντρωσης περισσότερων στοιχείων κι ίσως και μια δεύτερη εκδρομή, που δυστυχώς δεν πραγματοποιήθηκε, ήταν η αιτία αυτής της αναβολής! Όμως δεν πειράζει και στις αρχές του χειμώνα, ας ζήσουμε λίγο με τις καλοκαιρινές αναμνήσεις...

Αρχές Ιουλίου καλοκαίρι κι όχι υπερβολική ζέση... Απόφαση εκδρομής στο Ανατολικό Ζαγόρι. Ο λόγος; Αναμνήσεις, νοσταλγία, φιλίες μιας ζωής, ομορφιά φυσικού περιβάλλοντος, δρόμοι αρκετά καλοί και βατοί. Αναχώρηση λοιπόν και σε μισή περίπου ώρα στη Μπαλντούμα (240 χλμ.), στη διακλάδωση προς Ανατολικό Ζαγόρι. Από κει και πέρα δρόμος στενός, με αρκετές στροφές, αλλά ασφαλτός —πολύ σπουδαίο αυτό— πνιγμένος δεξιά και αριστερά στο πράσινο. Μερικές αγροικίες, γλάστρες με πολύχρωμα λουλούδια στα μπαλκόνια, περιποιημένες καλλιέργειες, κληματαριές, πτηνοτροφεία, σταύλοι, λίγοι αγρότες αφοσιωμένοι στις δουλειές τους. Συνοικισμός **Ποταμιά** της Κρυόβρυσης. **Χάνι Καμπέρ-Αγά**, μπροστά μου ο Τζίκας, αγέραςτος και πρόχαρος και η καλосυνάτη γυναίκα του με ερώτηση για προσφορά καφέ. Βιάζομαι όμως, χαιρετώ και σε μικρή απόσταση περνώ τη γέφυρα στο Ζαγορίτικο ποτάμι. Εκεί αριστερά μου και το παραδοσιακό μονότοξο πέ-

Η γέφυρα στο Καμπέρ-Αγά - Μηλιωτάδες. (Φωτογρ. Κ.Δ.Χ.)

τρινο πεζογέφυρο με την οβίδα ασκατά, χώρα ομορφιάς, ιδανικός ζωγραφικός πίνακας και ψαρότοπος...

ΜΗΛΙΩΤΑΔΕΣ. Σ' ένα χιλιόμετρο περίπου, 30 χλμ. από τα Γιάννινα οι Μηλιωτάδες. Ζωντανός αναπτυσσόμενος οικισμός του Δεματίου, με αρκετή κίνηση και γύρω στους 150 κατοίκους. Στο «έμπλα» και στο «βγα» του Ανατ. Ζαγοριού. Ένα νέο Ζαγοροχώρι. Τώρα

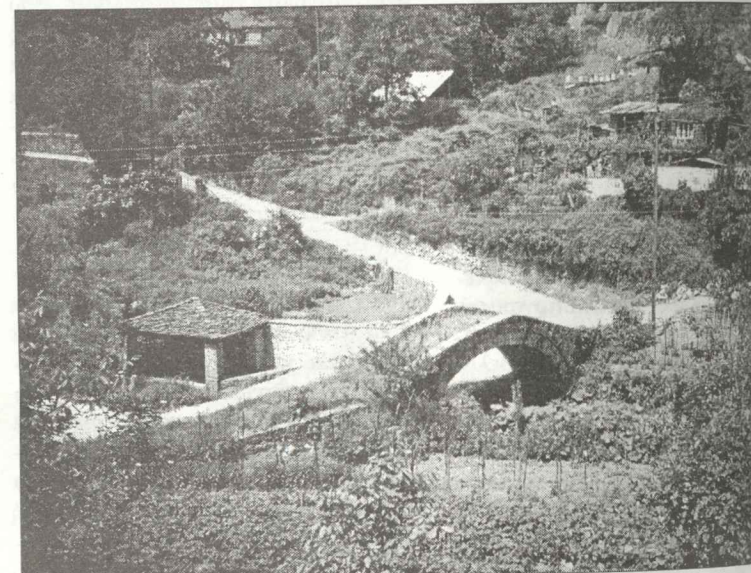
από τον Δήμο Ανατ. Ζαγοριού με το Νόμο 1. Καποδίστρια. Δημαρχείο το παλιό Δημ. Σχολείο, που επεκτείνεται. Σπίτια καινούργια, δυο-τρία καταστήματα ανοιχτά, δυο βιοτεχνίες ξύλου, Δασικός Σταθμός, Δημοτικό Σχολείο και Γυμνάσιο. Στο κατάστημα του Ηλία καθόμαστε για λίγο με φίλους. Καφεμπιρό-εστιατόριο, βρίζεις τα πάντα, από καφέ μέχρι φαγητό, αναψυκτικά, παγωτά, καθαριότητα και συμμαθητικό περιβάλλον.

Συνεχίζω όμως, φθάνω στην «**Τσί-πιανη**» όπου τα παλιά αμπέλια του Γρεβενιτίου και στο 340 χλμ. ο ποταμός Βάρδας. Εκεί και η εντυπωσιακή παραδοσιακή λιθόκτιστη πεζογέφυρα, κατασκευής του 1875, έργο του Αναστάση Πασπαλιάδη και των κατοίκων του Γρεβενιτίου. Μονότοξο πέτρινο γεφύρι με μεγάλο άνοιγμα και ψηλό τόξο, σε άριστη κατάσταση, που επισκιάζει το μεγαλείο του η καινούργια γέφυρα του αυτοκινητόδρομου. Ποιος να το σκεφτόταν αυτό;

Από εδώ ο δρόμος δεξιά οδηγεί προς Τρίστενο, Γρεβενίτι, Φλαμτουράρι, Ελατοχώρι, ενώ αριστερά προς Δόλιανη, Καστανώνα, Μακρίνο, Ελατοχώρι. Η από τη μια ή από την άλλη μετορρείς να κάνεις τον κύκλο. Ολόκληρη η διαδρομή (μετάβαση-επιστροφή) από τα Γιάννινα γύρω στα 120 χιλιόμετρα. Μια μικρή παρένθεση: όλα τα χωριά, τώρα Δημ. Διαμερίσματα του Ανατολι-

Ακολουθώ τον άνετο καλοφτιαγμένο ασφαλτόδρομο αριστερά, περνώ δυο καινούργιες γέφυρες διαδοχικά σ' ένα παρακλάδι του Βάρδα ποταμού κι ανεβαίνω τα καγκέλια στα «Καλντερούσια», ανάμεσα στο πυκνό δρυοδάσος με τα ψηλά και πολύκλαδα ανοικτοπράσινα δένδρα του, που εντυπωσιάζει και ξεκουράζει την όραση. Εκεί στο παρακλάδι του Βάρδα ποταμού και ένα πέτρινο παραδοσιακό γεφύρι κατασκευής του 1867.

ΔΟΛΙΑΝΗ. Προχωρώ και στο 430 χλμ. η Δόλιανη. Αντικρύζω το πρώτο

Η γεφυρούλα στο ρέμα της Δόλιανης. (Φωτογρ. Κ.Δ.Χ.)

σπίτι, κατώδρομα αριστερά, του μακαρίτη Λωλίδη.

Σταματώ λίγο πιο πέρα και βγαίνοντας από το αυτοκίνητο βλέπω πίσω μου γυναίκα κεφάλι να εξέχει από το μανδρότοχο του σπιτιού και να με παρακολουθεί. Επιστρέφω και χαιρετώ την κ. Λωλίδη. Ποιος άλλος μπορεί να ήταν; Με καλωσορίζει και με προσκαλεί για καφέ. Την ίδια στιγμή να κι ο Θανάσης (Μεγγούλης), παλιός γνωστός μου κι αυτός. Μπαίνω στην πλακόστρωτη αυλή του σπιτιού. Από το κάτω μέρος (Δυτικά) η αυλή τελειώνει σ' ένα ωραίο ξύλινο εξώστη με θέα το κατάφυτο ρέμα, που χωρίζει τον οικισμό στα δύο.

Καφές σκέτος, με γάλα εβαπορέ και νερό κρύο, ότι χρειαζόμουν...

Αθάνατο Ζαγόρι! Με τον πολιτισμό σου, τους ευγενικούς και καλωσύνατους ανθρώπους σου, την ένδοξη ιστορία σου!!

Η Δόλιανη, ωραίο μικρό χωριό, σήμερα Δημ. Διαμέρισμα του Ανατ. Ζαγοριού, με ιστορία, με μαγευτικό τοπίο και γύρω στους 24 μόνιμους κατοίκους. Λειτουργεί και Δασικός Συν/σμός με 9 ενεργά μέλη.

Ξεχωρίζουν απέναντι η εκκλησία με ωραίο καμπαναριό, που ευτυχώς σώθηκε από τη φωτιά των ναζί καθώς και

μερικά νεότευκτα σπίτια. Εκεί και δυο ξενώνες. Ο κοινοτικός κι ένας ιδιωτικός, που έχει δημιουργήσει και εξοπλίσει τη θρησκεία των κατακτητών. Πληνταπενταία (53) σπίτια, παραδοσιακά παλαιοί, μαζί κι η εκκλησία και το Μοναστήρι του Αγίου Αθανασίου καταστράφηκαν με φωτιά το 1943 από τους Γερμανούς. Όπως και τα άλλα πυρπολημένα χωριά του Ανατολικού Ζαγοριού,

Ενα μικρό τοξωτό πέτρινο γεφύρι κι βοηθάει για την αναστήλωση αυτού κι υπάρχουν κι άλλα δυο πιο πάνω.

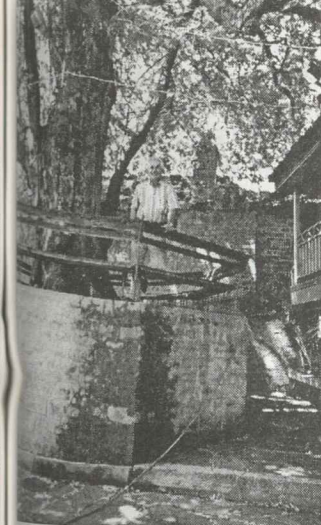
Η ώρα πλησιάζει 12 το μεσημέρι, τα αηδόνια όμως συνεχίζουν το τραγούδι τους κρυμμένα στα πυκνά κλαδιά των δένδρων κι εγώ, αφού ευχαριστήσω

από τον κοινοτικό δάσος. Έργο που εξασφάλισε δουλειά στους κατοίκους και τους συγκράτησε στο χωριό. Από τους 55 κατοίκους της εποχής εκείνης εξακολουθούν να μένουν μόνιμα εκεί γύρω στους 30, αριθμός ικανοποιητικός αν συγκρίνουμε με άλλα χωριά του Ζαγοριού. Ο Δασικός Συν/σμός Εργασίας έχει 9 ενεργά μέλη, εξασφαλίζον αρκετά ικανοποιητικό εισόδημα κι μόνο 3-4 νέοι εμμενάζονται κι όχι γιατί είχαν πρόβλημα εξεύρεσης εργασίας...

Ο Καστανώνας, το παλιό Δραγάι, το όμορφο χωριό που κι αυτό αντιμετώπισε τη θρησκεία των κατακτητών. Πληνταπενταία (53) σπίτια, παραδοσιακά παλαιοί, μαζί κι η εκκλησία και το Μοναστήρι του Αγίου Αθανασίου καταστράφηκαν με φωτιά το 1943 από τους Γερμανούς. Όπως και τα άλλα πυρπολημένα χωριά του Ανατολικού Ζαγοριού,

Ενα μικρό τοξωτό πέτρινο γεφύρι κι βοηθάει για την αναστήλωση αυτού κι υπάρχουν κι άλλα δυο πιο πάνω.

Η ώρα πλησιάζει 12 το μεσημέρι, τα αηδόνια όμως συνεχίζουν το τραγούδι τους κρυμμένα στα πυκνά κλαδιά των δένδρων κι εγώ, αφού ευχαριστήσω

Ο Πάτανος στο Μεσοχώρι του Καστανώνα. (Φωτογρ. Κ.Δ.Χ.)

Εκεί κι ο Καστανώνας να χαρακτηριστεί «μαρτυρικό χωριό».

Με μικρή βοήθεια της Πολιτείας και τον προσωπικό τους μόχθο, οι κάτοικοι δημιούργησαν πάλι πάνω στις πέτρες το χωριό τους. Ακόμα με έραση, συμμετοχή της Κοινότητας και τη συνδρομή της Ριζογειρίου Εκκλησιαστικής Σχολής (διάβαζε Άγγελος Κίτσος), ζώντας στον Καστανώνα πιο πια βλάβη, μικτό δάσος, πλατάνια και κωνοφόρα. Πανώδρομα, στο πνεύμα, παίρνει το μάτι μου κόκκινα αυλάκια, φράουλες, πολλές φράουλες σ' όλη την πλαγιά. Είναι η εποχή τους και σε προκαλούν να βλέψεις, να φας, να μαζέψεις κι αν θέλεις να γευτείς και να απολαύσεις το άρωμά τους, τα θαντά της φύσης... «Τα πάντα εν σοφία εποίησεν»! Φθάνω στο χωριό. Κατά το χιλιόμετρο 48 χλμ. από τα Γιάννινα, 24 από τη Μπαλντούμα.

Αναπαύω το παρελθόν. Παν σαράντα χρόνια! Το 1959, που έφτασε με λεωφορείο στη Μπαλντούμα κι εκεί πεζός στον Καστανώνα. Πολλές φορές, όταν μπορούσα να εδωπόσω με τα «καθουρνιστήρια» του ΟΤΕ της εποχής εκείνης, έπαιρνα αγώνισμα Μπάρισμα-Νίκο με τη γαρίφα φορτωμένο λουλούδια κι έτσι μισό εγώ, μισό αγώνισμα λούζο καβάλα, μοιραζόμαστε το όνειρο κι η διαδρομή γινόταν πιο εύκολη.

Έκανα μελέτη και εκτέλεση του

δασεργατή-ξυλουργού, συνταξιούχου Γραμματέα και μια 4ετία Προέδρου της Κοινότητας.

Το κατασκεύασε (εκτός από τον φέροντα οργανισμό) μόνος του, με μεράκι, αυτοσχεδιάζοντας και επινόωντας στο εργαστήριό του καλλιτεχνικές ξύλινες λεπτομέρειες.

Στο μεταξύ κι άλλα σπίτια του οικισμού συντηρήθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους, έγιναν καινούργια, κατασκευάστηκαν καλντερίμια, μια ωραία πλακόστρωτη πλατεία που σκιάζεται από ένα τεράστιο πλατάνο, έγινε δικτυο υδροδότησης των σπιτιών, ώστε τελικά η παραμονή κι η ζωή στο χωριό είναι ευχάριστη.

Εκείνο που μετράει όμως ιδιαίτερα, σ' αυτό το μικρό Ζαγοροχώρι, είναι ο «ανθρώπινος παράγοντας». Ενωμένοι κι αγαπημένοι, εργατικοί και φιλόξενοι. Πώς μπορεί να ξεχάσω τη μακαρίτισσα Λεύκα με την καλωσύνη της, τον καλό της λόγο, τη φιλοξενία της; Και σήμερα όμως την αναστήλουν επάξια τα παιδιά της, η Σαβούλα κι ο Βασίλης. Μια ζωή προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, τη φιλοξενία τους, την αγάπη τους στους χωριανούς, τους φίλους και τους επισκέπτες.

Ποιον να πρωτοθυμηθώ; Όλοι στο χωριό καλοί φίλοι μου. Θ' αναφέρω όμως τον αείμνηστο Χρήστο Παπαστόλπου, Γεωπόνου και την αρχόντισσα γιαγιά του. Ακόμη το μακ. Παντελή, που ύστερα από μια βδομάδα από τον τρύγο, τον Οκτώβριο του 1960, ανοίξαμε το βαρέλι και ήπιαμε το μούστο σε λίγες μέρες, ψήνοντας κάστανα και τραγουδώντας τον ύμνο του χωριού: «Σαρανταπέντε Κυριακές κι εξηνταδυό Δευτέρες...». Μια κοινωνία ορεσίβιων, δασόβιων, τιμών, φιλόξενων, υπέροχων ανθρώπων. Το χαρακτηριστικό του Καστανώνα, όπως πιο πάνω ανέφερα είναι η πυκνή δασοκάλυψη (πεύκα, καστανιές, καρυδιές, κερασιές, φουντουκιές κ.ά.) σε όλη την έκταση του οικισμού κι της περιοχής.

Ωραία εποχή αυτή που ανθίζουν οι καστανιές από τα μέσα Ιουνίου κι ο οικισμός ντύνεται με την πιο λαμπρή του στολή.

Όμως και το φθινόπωρο, όταν ωριμάζουν τα κάστανα κι έχει τελειώσει η σοδειά των κηπευτικών, ο τόπος αποκτάει το δικό του ξεχωριστό ενδιαφέρον.

Κι ο χειμώνας; Όχι πολύ βαρύς. Το δάσος προστατεύει, δημιουργεί το δικό του περιβάλλον. Προσφέρει καύσιμη ύλη, κόβει το δυνατό ξεροβόρι, στολίζεται με το χιόνι, προστατεύει και δίνει

Η γέφυρα στην Τσίπιανη (Γρεβενίτι). (Φωτογρ. Κ.Δ.Χ.)

τροφή στα ήμερα και τα άγρια ζώα και πουλιά, δίνει δουλειά στους κατοίκους, κάνει τη ζωή πιο υγιεινή και ευχάριστη. Καιρός όμως να φύγω από τον Καστανώνα, αφού για 2-3 ώρες θυμήθηκα παλιές ιστορίες κι έζησα ωραίες στιγμές κοντά σε πολύ καλούς φίλους.

ΜΑΚΡΙΝΟ. Ακολουθώντας το χαλκοστρωμένο δρόμο, για πέντε χλμ., φθάνω στο Μακρίνο. Ο χιλιόμετρος δείχνει 53 χλμ.

Πρώτη εντύπωση μια περιποιημένη πλατεία με πλατάνια και πρασινάδες, που στο κάτω μέρος της έχει καλυφθεί από νεότευκτα κίτριά (κοινοτικός ξενώνας, γραφείο).

Εκεί, αριστερά στο δρόμο και μια βρύση με πέτρινο λαξευτό κανούλι προκαλεί και προσκαλεί να προσφέρει το νερό της. Σταματώ το ΙΧ μου και πλησιάζω. Από συνήθεια αλλά και προληπτικά, με τη χούφτα του χεριού μου, αδειάζω το κανούλι και ξαφνικά πάνω από τον τοίχο ακούω μια φωνή: «Είναι καθαρό το νερό Κώστα...». Πίνω νερό, ανασπώνομαι και βλέπω το Μάνθο από ψηλά με το πλατύ χαμόγελό του να με καλωσορίζει. Παλιός φίλος, δασεργατής και μόνιμος κάτοικος του χωριού.

Ανεβαίνω στο σπίτι και βρίσκομαι ανάμεσα σε 4-5 γυναίκες, άλλες να κεντούν, άλλες να πλέκουν.

Υποδοχή, καφές, κουνιέντες διαφορές για γνωστούς και φίλους. Για το Δασικό Συν/σμό με τα 11 μέλη του, για το πόσοι λίγοι μένανε. Μετανάστευσαν αρκετοί. Για το Νίκο, για τον Κλέαρχο, που χάθηκαν νέοι, που αγαπού-

σαν το χωριό τους κι ο Κλέαρχος αναπαύεται εκεί, ήταν επιθυμία του.

Ωραίο χωριό το Μακρίνο. Κυριολεκτικά μέσα στο δάσος κι ακόμη μπαλκόνι του Ανατολικού Ζαγοριού. Υψόμετρο 980 μ. Μόνιμοι κάτοικοι δεκαεπτά (17)! Τι να γίνει; Ακόμη και σήμερα ύστερα από τόσα χρόνια που είχε γίνει η διάνοξη, τα δέκα χλμ. από τη Δόλιανη είναι χωματόδρομος. Ο Καστανώνας και το Μακρίνο, τα όμορφα αυτά δασοχώρια του Ζαγοριού, όπως και η Λάιστα περιμένουν να περισσέψουν καμιά φορά χρήματα της Πολιτείας για να γίνει ασφαλτόστρωση, δρόμος της προκοπής, ώστε κι αυτών των χωριών οι κάτοικοι να μπορέσουν να επωφεληθούν από τον πακτωλό των χρημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που φθάνουν σήμερα μόνο σε λίγα προνομιούχα χωριά του Κεντρικού και Δυτικού Ζαγοριού.

Ας ελπίσουμε με τον 21ο αιώνα που μας έρχεται, την 3η χιλιετία από Γεννήσεως Χριστού να γίνει κι αυτό. Λίγες μέρες μένουν...

Ας ευχηθούμε ακόμη το 2000 νάμαστε όλοι καλά, και να είναι τυχερό για μας, τις οικογένειές μας, το Ζαγόρι και την Πατρίδα μας.

Γεια σας, Χρόνια πολλά και Καλή Χρονιά.

Γιάννινα 17 Δεκεμβρίου 1999
Κώστας Δημ. Χριστοδούλου

Υ.Γ. Μια άλλη φορά θα συνεχίσω το οδοπορικό από Μακρίνο, Ελατοχώρι, Φλαμτουράρι, Γρεβενίτι, Τρίστενο, Μηλιωτάδες για να κλείσει ο κύκλος.

Κ.Δ.Χ.

Ο Δημάρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Ήνερικου Ζαγοριού

έχουν
Χρόνια Πολλά
και
ενναιοχρονό
το 2000

Ο Δημάρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Τόμης

ας έχουν
Χρόνια Πολλά
και ενναιοχρονό
το 2000

Διηγήσεις πραγματικών και μη φαινομένων

«Η ΛΙΜΝΗ, Ο ΔΡΑΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ»

Αυτή δεν είναι οποιαδήποτε λίμνη. Είναι μία δρακόλιμνη. Είναι λίμνη του βουνού, πέντε ώρες απ' το χωριό με τα πόδια, πέντε ώρες ανήφορος και προβάλλει ξαφνικά πίσω απ' τη γιμνή απλή κορυφογραμμή: πρασινογάληνη μοναχική και γεμάτη μυστήριο. Ο τόπος γύρω γυμνός από δέντρα — λόγω του υψομέτρου, στο βάθος η κάθετη όψη της Γκαμήλας, πέρα μακριά ο Σμόλικας με τη δική του δρακόλιμνη.

Η πρώτη εντύπωση είναι μάλλον απογοητευτική γιατί το τοπίο είναι σεληνιακό και θέα δεν έχει το σημείο εκείνο.

Αν πλησιάσεις όμως στην άλλη της άκρη — δεν είναι δα και μεγάλη, μια σταλιά τόπος γεμάτος όμως πάντα νερό — αν πλησιάσεις λοιπόν στην άλλη άκρη της σου κόβεται η ανάσα από το θέαμα: κάθετες ορθοπλαγιές όλο χαλίκια και άσφρες πέτρες, καμένα απ' τους κεραυνούς έλατα και στο βάθος πολύ χαμηλά δύσκολα περάσματα που ακροβατούν στην άκρη του γκρεμού για την άλλη χαράδρα, εκείνη του Αώου. Και η ονομασία του τόπου αντιστοιχεί: το σιάδι της μύγας.

Οι άκρες της λίμνης είναι ήπιες με αρκετές μικρές μαύρες πέτρες. Κάπου-κάπου ξεφυτρώνουν απ' τα σπλάχνα της μικρά υδροχαρή φυτά, λεπτά σαν καλαμάκια που κυματίζουν χαριτωμένα στο ελαφρύ αεράκι. Το χρώμα της είναι γαλαζοπράσινο, σκούρο αλλά όχι θολό. Βαράχια δεν υπάρχουν στα νερά της παρά μόνο κάποια άλλα αμφίβια που τα λένε Τρίτωνες.

Λένε ότι το βάθος της είναι αμέτρητο.

Λένε και πολλά άλλα πράγματα για τη λίμνη αυτή όπως και για την ξαδέλφη της που είναι στον απέναντι Σμόλικα. Με τα χρόνια και με τους καιρούς —ποιος ξέρει αλήθεια πόσα χρόνια είναι η λίμνη εκεί στα βουνά— οι άνθρωποι έπλασαν ιστορίες κι ιστορίες. Παραδόσεις που πέρασαν από γενιά σε γενιά κι από στόμα σε στόμα κι όλες προσπάθησαν να εξηγήσουν πως μαζεύτηκε εκεί νερό που δε σώνεται, σε μια «γούρνα» χωρίς πάτο, πως και την είπαν Δρακόλιμνη κι άλλα τέτοια.

Κι ύστερα, ήρθαν οι επιστήμονες κι οι λαογράφοι και προσπάθησαν αλλιώς να τα εξηγήσουν.

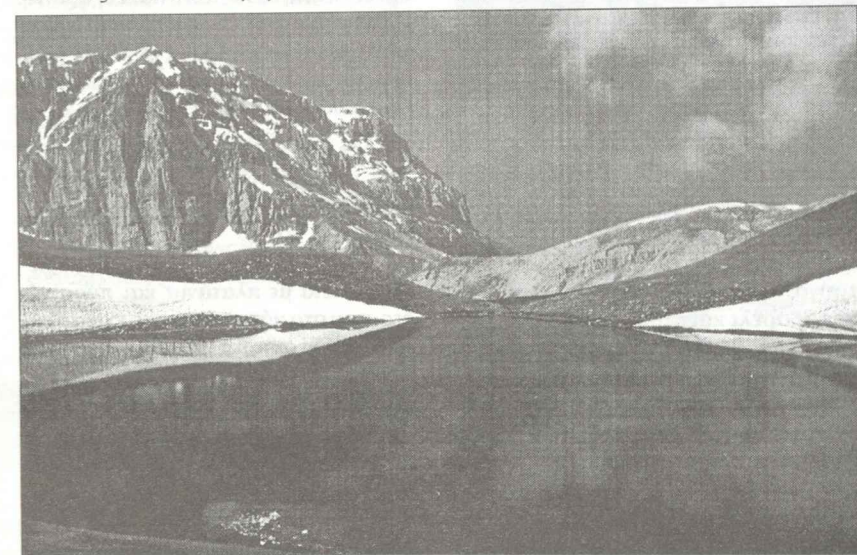
Πάντως η πιο διαδεδομένη παράδοση είναι αυτή που θέλει δυο δράκους να τσακώνονται: ένας στο Σμόλικα κι ο άλλος στη Γκαμήλα. Εκείνος του Σμόλικα πετούσε κούτσουρα γι' αυτό κι ο τόπος εδώ είναι γεμάτος ξύλα. Ετούτος της Γκαμήλας πετούσε πέτρες γι' αυτό κι η δρακόλιμνη του Σμόλικα είναι γιομάτη πέτρες.

Οι βλάχοι όμως που ζούσαν εκεί γύρω στη λίμνη, είχαν τα κováκια και τις στρόγγες κι όλο το βιος τους έχουν τις δικές τους εκδοχές για τη λί-

μνη. Άλλοι λένε πως κάποτε βγήκε απ' τη λίμνη ένα κριάρι αλλιώτικο και «μαρκάλησε» τα πρόβατα που στάλιζαν εκεί. Ύστερα μπήκε μέσα στη λίμνη.

Οι προβατίνες αυτές γέννησαν αρνιά όμορφα. Το άλλο καλοκαίρι ξαναβγήκε το κριάρι απ' τη λίμνη και τα αρνιά που το είχαν πατέρα τους μόλις το είδαν ξεκόπηκαν απ' το κοπάδι και χάθηκαν στο σκούρο νερό.

Άλλοι πάλι βλάχοι μολογάνε τούτα για την λίμνη: έβγαίνε απ' τη λίμνη ένα στοιχειό. Ζήτησε από έναν τσομπάνο διακόσιες οκάδες αλάτι. Που να βρει αυτός τόσο πολύ αλάτι; Πήγαν τα πρόβατα να πιουν νερό στη λίμνη, ταΐσισε το στοιχειό κι έβαλε στην κοιλιά τους αλάτι. Τα έφαγε όλα και δι-

ψασε πολύ. Κίνησε για το ποτάμι. Το πρόλαβε ο τσομπάνος να μην πέσει στο ποτάμι αλλά το στοιχειό τον έφαγε τον τσομπάνο. Ή καλύτερα τον σκότωσε του έβγαλε την καρδιά, την έψησε, και την έφαγε.

Ο τσομπάνος στοίχειωσε, πήδηξε μέσα στη λίμνη και χάθηκε. Έπεσε να πεθάνει η μάνα του, απ' τη στενοχώρια. Μια μέρα έδωσε μια, μπήκε στη λίμνη και χάθηκε κι αυτή για πάντα. Οι τσομπαναραίοι βλέπουν καμιά φορά να βγαίνει απ' τη λίμνη ένα κριάρι άσπρο και μια προβατίνα λάια. Και πάλι δίνουν μία και χάνονται στα νερά.

Τέτοιες κι άλλες ιστορίες λένε οι βλάχοι για τη λίμνη και τα στοιχειά της.

Είναι αλήθεια ότι όσες φορές πήγα στη Δρακόλιμνη δεν έλαβα ποτέ υπ' όψη μου τις ιστορίες αυτές.

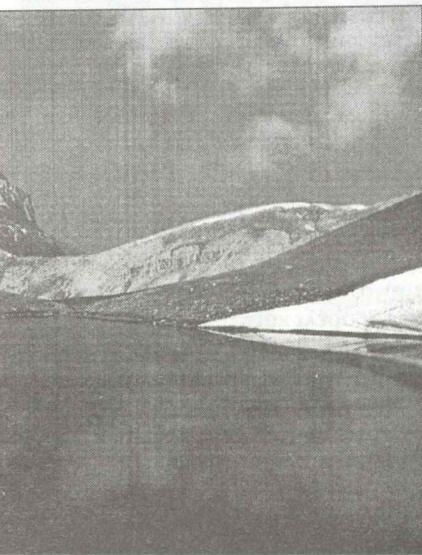
Περισσότερο με απασχολούσε η ομορφιά — η περίεργη ομορφιά — η δύναμη του τοπίου και κυρίως το μοναδικό συναίσθημα του να φθάσεις στην κορυφή. Συναίσθημα που μόνο οι ορειβάτες ή τέλος πάντων οι λάτρεις του βουνού και του ύψους αισθάνονται, ποτέ όσοι αγαπούν τη θάλασσα. Τέλος πάντων. Με τους δράκους ποτέ δεν ασχολήθηκα όταν έφτανα στη λίμνη. Σχεδόν πάντα έβρισκα στις

άκρες της φτερά από όρνια και αετούς που πήγαιναν να πιουν νερό.

Μια φορά όμως — εδώ είναι το περίεργο — ήταν Αύγουστος μήνας ξεκίνησα με πολύ μικρή παρέα για τη λίμνη. Μήνας που δεν ενδείκνυται για πορεία στο βουνό γιατί η ζέση είναι πολύ ενοχλητική στα μεγάλα ύψη και η ανηφόρα μάλιστα όταν είναι τόσο μεγάλη πολύ κοπιαστική.

Αφού περάσαμε απ' τις πανέμορφες βρύσες Αυραγώνιο, Αντάκη, Τράφο, Κουρούνα, σταματήσαμε για λίγο στο καταφύγιο κι ύστερα πήραμε την κατηφόρα για τις ξερόλιμνες.

Εκεί ήταν βλάχικα κοπάδια κι άγρια σκυλιά. Ο βλάχος, ο μπάμπας-Λάμπρος βγήκε απ' την καλύβα τα μάζεψε και μας κάλεσε για καφέ.

Εκεί λοιπόν μέσα στην καλύβα, πάνω τις μαύρες κάπτες, δίπλα στους τενεκές τα καρδάρια τα τυριά, μας σέρβιρε καφέ στο τηγάνι!

Η κουβέντα γρήγορα ήρθε στη λίμνη. Τότε τον ρώτησα για τις ιστορίες και τις παραδόσεις που λέγονται και που άλλες είχα κι εγώ ακούσει, άλλες — Όλα αυτά λέγονται, μου είπε. Εγώ όμως θα σου πω μια ιστορία για τη λίμνη που δε λέγεται, είναι αλήθεια.

Αν θες την πιστεύεις, αν δεν θες δεν την πιστεύεις.

Που λες εκείνα τα χρόνια τα παλιά τότε που εμείς οι βλάχοι μέναμεν εδώ απάνω στα βουνά, εδώ είχαμεν τα κováκια, εδώ τις γυναίκες εδώ και τα παιδιά μας, γένονταν γάμος.

Εμείς δίναμεν μια κοπέλα δικιά μας νύφη πέρα κατά το Τσεπέλοβο, δε θυμάμαι πολύ καλά. Η βλαχοπούλα ήταν μικρή είκοσι χρονών ήταν δεν ήταν, και πολύ όμορφη. Ο γαμπρός ήταν τσελιγκας μεγάλος με πολλά πρόβατα, αλλά ήταν μεγαλύτερος απ' αυτήν πολύ κι άσχημος.

Κίνησε το ψίκι από 'δω από τα κováκια μας, μπροστά η νύφη στολισμένη με τα νυφάτικα και τα γιορτανάρια στο λαϊμό, καθάλα στο άλογο γιατί ο δρόμος ήταν μακρύς, από πίσω οι συμπεθέροι κι όλοι οι βλάχοι. Η κοπέλα

δεν έβγαλε μιλά, δε γελούσε το χέλι της. Δεν τον ήθελε το γάμο αυτό. Καθώς περνούσε το ψίκι λοξά απ' τη λίμνη, ξεκόβει αυτή, ζαλαχάει το άλογο, έγινε αέρας. Δίνει μία πέφτει στη λίμνη ούτε ξαναφάνηκε. Τ' άλογο τσάκιστηκε στα γκρεμά, στο σιάδ' τ'ς μύγας. Πάει ο γάμος πάει κι η κοπέλα.

Εδώ σταμάτησε ο γέρος. Έσφιξε το μoustάκι, χαμογέλασε και συνέχισε.

«Ως εδώ καλά. Έλα όμως που ενώ την είδα την κοπέλα! Ναι την είδα. Διο φορές την είδα. Ήταν Ιούνιος και τις δυο φορές, μόλις έχαμαν έρθει απ' τα χειμαδιά.

Είχε φρεγγάρι και πήγα να «γαρίσω» τα πρόβατα. Στάθηκα στη λίμνη. Έλαμπαν όλα τριγύρω, απ' το φεγγίρι. Βγήκε απ' το νερό με το φουστάνι, το νυφάτικο, τα μαλλιά ξέπλεκα, σηκωσε τα χέρια ψηλά κι ύστερα πάλι μέσα. Χάθηκε στον πάτο της λίμνης. Αν θέλεις τα πιστεύεις, αν δεν θέλεις δεν τα πιστεύεις»!

Για να είμαι ειλικρινής δεν τα πιστεύω. Αλλά δεν είπα και τίποτα στο γέρο-τσέλιγκ. Τον ευχαριστήσαμε και φύγαμε. Η τελευταία ανηφόρα, η πιο κουραστική εξ αιτίας και της ζέσης και να η λίμνη!

Καθήσαμε στην άκρη της να ξεπατάσουμε. Ο καθένας στις σπέντες του. Συζητήσαμε όμως για όσα ακούσαμε δεν άνοιξε κανένας.

Σηκώθηκα ύστερα από λίγο, έκανα το γύρο της. Σε κάποιο σημείο της όχθη της αλλά μέσα στο νερό κίλη γέλασε. Μπήκα μέσα, εσκυψα να ιδω. Ένα δαχτυλίδι ήταν μία βέρα. Παλιά βέρα ήταν και ελαφρά αλλοιωμένο. Μικρή, για γυναικείο χέρι. Χρυσό. Καθώς έσκυψα να την πιάσω μου φάνηκε βαρεία, ασήκωτη.

— Δεν είναι δυνατόν σκέφτηκα. Αυτή ζηγίζει κιλά ολόκληρα. Μέσα ήταν χαραγμένο ένα γράμμα. Μόνο ένα: Α. Κεφαλαίο και κάτω καλλιγραφικά χαραγμένο. Και μια χρονολογία. Αλλά δεν φαινόταν καθαρά. 18... Μόνο τα δύο πρώτα ψηφία μπορούσα να ξεχωρίσω.

— Τι στο καλό, σκέφτηκα. Θάνατος της νύφης.

Ύστερα θυμήθηκα που τον ταίλιακα, το γαμπρό δηλαδή τον λέγαν Αλμστεϊδη στο μικρό του όνομα, όπως μου είχε πει ο μπάμπας-Λάμπρος.

Κάτι με έσπρωξε να πετάξω το δαχτυλίδι βαθιά μέσα στη λίμνη. Να πάρει η νύφη γιατί θεωρούσα ότι της ανήκε. Σημάδενα στο κέντρο της, εκεί που τα νερά είναι σκοτεινά κι ασήκωτα. Εκεί που κατοικεί ο Δράκος κι η νύφη που δεν παντρεύτηκε ποτέ τον άντρα που δεν ήθελε η καρδιά της. Εκεί λοιπόν το έριξα και χάθηκε.

Αν θέλετε τα πιστεύετε όλα αυτά. Αν δεν θέλετε πάλι δεν τα πιστεύετε.

Ελένη Σκυλιανή

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ - ΧΑΡΑΔΡΑ ΒΙΚΟΥ

τιμήσεις των ντόπιων και ξένων επισκεπτών.

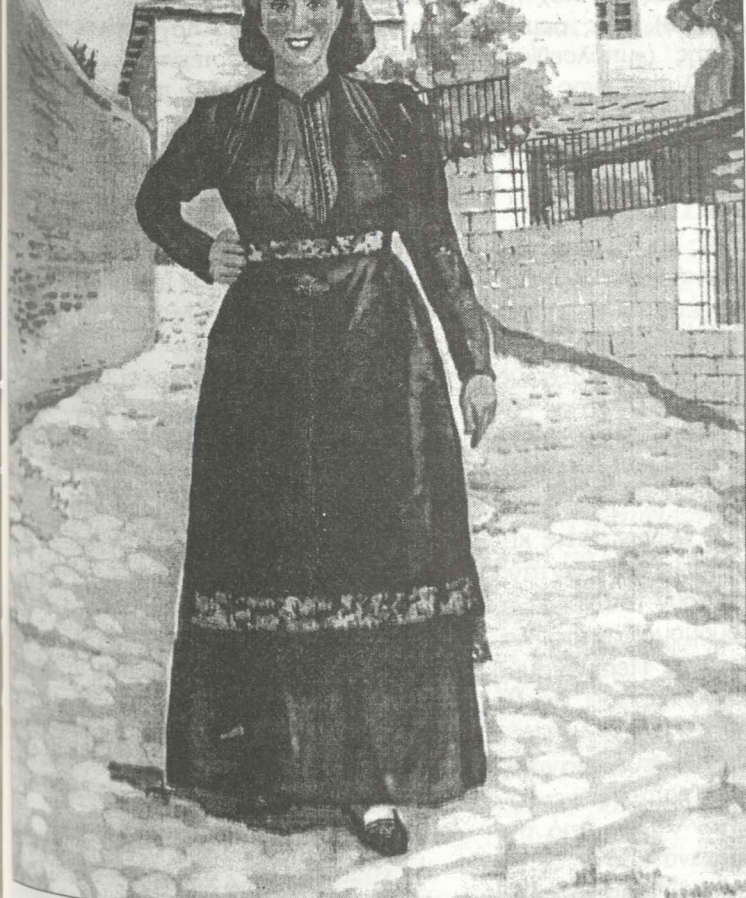
Οι ονειροπόλοι εκείνοι νέοι της δεκαετίας του '50, που μέσα από μύριες όσες δυσκολίες και αντιξοότητες πέτυχαν με τον ενθουσιασμό τους να διαφημίσουν τον τόπο τους, αποκαλύπτοντας σ' όλο τον κόσμο τους κρυμμένους τουριστικούς θησαυρούς μας, σήμερα αισθάνονται απόλυτα αικανοποιημένοι και ευτυχείς. Αλλά και για ένα ακόμα πρόσθετο λόγο διακατέχονται από συναίσθημα χαράς και ικανοποίησης, γιατί πέτυχαν να προκαλέσουν το κρατικό ενδιαφέρον για την τουριστική αξιοποίηση αυτού του σπάνιου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ώστε στις μέρες μας το Μονοδένδρι ν' αποτελεί τον κύριο στόχο της Πολιτείας αλλά και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για επενδύσεις στον επιχειρησιακό τουριστικό τομέα.

Τρανή απόδειξη γι' αυτό ήταν η επίσημη τέλεση προ μηνών στο Μονοδένδρι των εγκαίνιων για δυο μεγάλα έργα, που έγιναν τελευταία εκεί, όπως το Ελικοδρόμιο και το Κέντρο Συναθροίσεων και Εκθέσεων, από τον Υφυπουργό Εθν. Οικονομίας κ. Χρ. Πάχτα με την ευλογία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Ιωαννίνων κ. Θεόκλητου και την

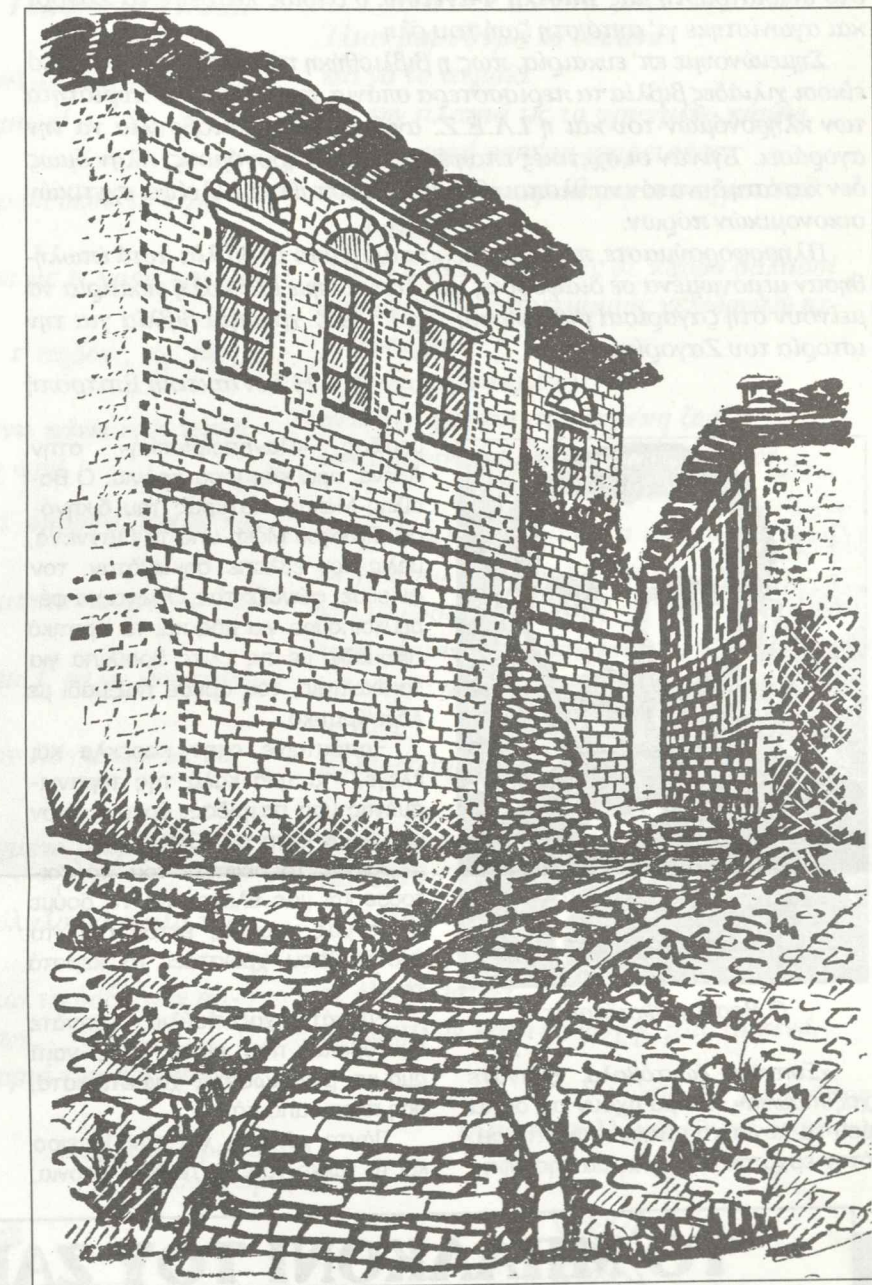
Το καλοκαίρι του έτους 1953 μια μικρή ομάδα νέων του Μονοδενδρίου, που το νου και τις καρδιές τους πυροπόλησε η φλόγα της αγάπης για τη γενέτριά της και που μέσα τους θέριανε η απειρίτητη θέληση για πρόοδο και δημιουργία, ξεκίνησαν μια μεγάλης κλίμακας, τολμηρή προσπάθεια, την έκδοση ενός τουριστικού λευκώματος για το Μονοδένδρι και τη Χαράδρα του Βίκου.

Σταπλές των φιλόδοξων εκείνων νέων, ένας και μοναδικός, η τουριστική προβολή του αμιμονικού δίδυμου «Χαράδρας Βίκου-Μονοδενδρίου» ενός τόσο εκπαιγλου φυσικής ομορφιάς και πύκνης αρχιτεκτονικής τελειότητας. Και ήταν εξ άλλου εκείνη η προσπάθεια η πρώτη αποφασιστική εκδήλωση πραγματικής συνειδησης στο ζαγορίσιο, με και στον ηρωϊκότατο ακόμα χώρο, γιατί μέχρι τότε παρόμοια πρωτοβουλία δεν είχε εκδηλωθεί και το μόνο τουριστικό λεύκωμα, που κυκλοφόρησε και την Ήπειρο ήταν των εκδόσεων της «Ελάντιδος» Μ. Πεχλιβανίδη, που είχε τον τίτλο «ΗΠΕΙΡΟΣ-ΓΙΑΝΝΙΝΑ».

Ετσι το τουριστικό λεύκωμα «Χαράδρας Βίκου-Μονοδενδρίου» απέδωσε και τον καρπό πλούσιους καρπούς για τον τουρισμό στην περιοχή μας με αποτέλεσμα το δίδυμο Μονοδένδρι-Χαράδρα Βίκου να είναι το πρώτο στις προ-

Από το εξώφυλλο του τουριστικού λευκώματος «Χαράδρας Βίκου και Μονοδενδρίου» (Μακέττα Στυλιανίδη).

Από τις εσωτερικές σελίδες του τουριστικού λευκώματος: «Χαράδρας Βίκου και Μονοδενδρίου». Γραφικά δρομάκια: Σπύρος Σικελιώτης.

Και ήταν για το Μονοδένδρι μια μέρα λαμπρή όχι μόνο από την παρουσία τόσοων επίσημων προσώπων αλλά γιατί νέοι ορίζοντες ανοίγονται για την περαιτέρω πρόοδο και ευημερία αυτού του τόπου.

Τόσο το ελικοδρόμιο όσο και το Κέντρο Συναθροίσεων καθώς και τα άλλα μεγάλα και σημαντικά έργα, που εκτελούνται αυτή την περίοδο στο Μονοδένδρι, υπαίθριο θέατρο, γήπεδο μπάσκετ διεθνών προδιαγραφών, μαζί με την ίδρυση κέντρου της Σχολής Καλών Τεχνών, οικου συγγραφέων και μεταφραστών των Εκπαιδευτηρίων Γείτονα, δίνουν στο Μονοδένδρι μια άλλη διάσταση και το κατατάσσουν στην πρώτη γραμμή των πολιτιστικών κέντρων της πατρίδας μας, που πρόκειται να δραματίσει ασφαλώς τον πρωτεύοντα ρόλο και στον τομέα της δραστηριότητας διασυνοριακής συνεργασίας με την Αλβανία. Την επισημάνση αυτή έκανε

στην ομιλία του κατά τα εγκαίνια των έργων και ο Υφυπουργός κ. Πάχτας, ένθερμος φίλος και συμπαραστάτης στην όλη αναγεννητική προσπάθεια, που συντελείται στο Μονοδένδρι. Και είναι δικαιολογημένη γι' αυτό η συσσώρευση τόσων έργων, που γίνονται σ' ένα μικρό χώρο.

χωριό αλλά με τεράστιες προοπτικές, για περαιτέρω ανάπτυξη που θα ωφεληθεί ολόκληρο το Ζαγόρι και την Ήπειρο. Το Μονοδένδρι και η Χαράδρα του Βίκου είναι τα μεγαλύτερα «ατού» για τον τουρισμό μας. Και τελειώνοντας το σύντομο αυτό σχόλιό μου, αξίζει ν' αναφέρουμε τις πολύ χαρακτηριστικές εντυπώσεις ενός από τους πολυπληθείς επισκέπτες της Χαράδρας του Βίκου, όπως αυτές καταγράφηκαν στο ειδικό βιβλίο επισκεπτών της Κοινότητας Μονοδενδρίου.

«Συγκλονιστικό τοπίο' αλησμόνητη η εντύπωση της αρεωωπής ομορφιάς του. Από τις σπάνιες, ευτυχισμένες στιγμές της ελληνικής γης. Χρέος μας η διατήρηση της ομορφιάς του τοπίου και των άξιων Ηπειρωτών και η έντονη προβολή του. Όταν τέτοια Ελλάδα υπάρχει — γιατί να ταξιδεύουμε έξω απ' αυτήν».

ΣΑΒΒΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Έργο θεμελιακό η υδροδότηση των ακραίων χωριών του Δυτ. Ζαγορίου του Χρήστου Λούση

Τα ακραία χωριά του Δυτ. Ζαγορίου Αρίστη, Βίκος, Άγιος Μηνάς και Μεσοβούνι ως το καλοκαίρι του 1997 αντιμετώπιζαν έλλειψη πηγαιών νερού, η οποία δεν ήταν σε αναλογία ίδια σ' όλη την περιοχή.

Στα τρία χωριά Αρίστη, Βίκο και Άγιο Μηνά, που βρίσκονται σε μια ακτίνα στενής γειτονίας και τα εδάφη τους έχουν περίπου την ίδια μορφολογία και σύσταση, η έλλειψη του αγαθού αυτού πρώτης ανάγκης ήταν μερική, γιατί γίνονταν αισθητή κυρίως το καλοκαίρι, τότε που το νερό έτρεχε λιγιστό στις βρύσες τους ή σταματούσε κατά διαστήματα να τρέχει και οι κάτοικοι δεν μπορούσαν να το προμηθευτούν στις ποσότητες, που θα ικανοποιούσαν τις ανάγκες τους. Οπωσδήποτε ήταν γι' αυτούς ένα πρόβλημα, αφού τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου οι ανάγκες σε νερό είναι αυξημένες, δεν είχαν τη δυνατότητα να το προμηθευτούν και να το διαθέσουν κατά τη θέλησή τους, χωρίς περιορισμούς.

Όσο στο πιο μακρινό παρελθόν ανατρέπει κανείς, διαπιστώνει ότι οι ποσότητες του διαθέσιμου νερού ήταν λιγότερες και οι ελλείψεις μεγαλύτερες με τον ανάλογο αντίκτυπο στη ζωή των κατοίκων.

Το πρόβλημα αυτό, σ' όποιο βαθμό κι αν υπήρχε, απασχολούσε τη σκέψη και τις προσπάθειες όλων αυτών, που το αντιμετώπιζαν. Υπήρχε το καίριο γι' αυτούς θέμα πως θα βρεθεί ο τρόπος, για να τρέξει άφθονο το ζωογόνο νερό στις βρύσες τους, για να απαλλαγούν από τις συνέπειες αυτής της μερικής έλλειψης και από την έμμοιη ιδέα, που τους ενοχλούσε. Όμως στο Μεσοβούνι η έλλειψη του πηγαιού νερού ήταν ολοκληρωτική. Το πρόβλημα ήταν οξύ και μακροχρόνιο άλγος. Ταλάνισε πάρα πολλές γενιές από τότε που συστήθηκε ο οικισμός.

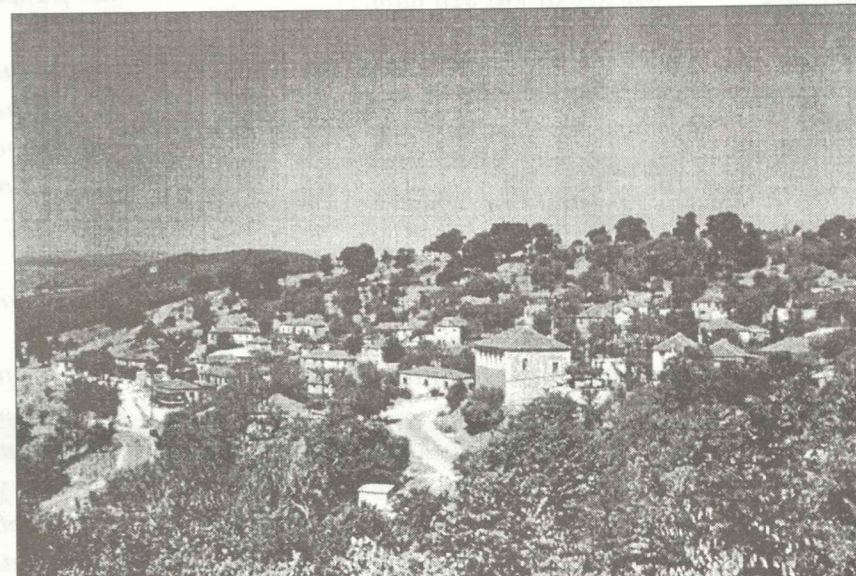
Τα παλιότερα κυρίως χρόνια, τότε που στο χωριό υπήρχαν μόνο δύο κοινοτικές στέρνες και ελάχιστες ιδιωτικές, έπρεπε το νερό να φθάσει σε κάθε σπίτι από πηγάδια της περιοχής ή στην πιο ευνοϊκή περίπτωση από κοινοτικές στέρνες κι αυτή η προσπάθεια απαιτούσε πολλές φορές εξαντλητική κόπωση και ταλαιπωρία. Τους θερινούς μήνες του χρόνου, τότε που τα κοντινά προς το χωριό πηγάδια στέρευαν, κάθε πρωί, πριν καλά-καλά ξημερώσει, οι κάτοικοι ήταν στο πόδι. Ετοιμαζόταν και ξεκινούσαν —ένα καραβάνι από φορτηγά ζώα, φορτωμένα τις βαρέες και τ' άλλα συνεργα—βαδίζοντας με κατεύθυνση τα πηγάδια της Λίμνης, που όλη νύχτα ανάβλυζαν το δροσερό, κρυτάλλινο νερό τους κι ως το πρωί ανέβαιναν τη στάση του αρκετά ψηλά κι έτσι η άντληση γινόταν χωρίς δυσκολίες. Ήταν ανάγκη οι χωρικοί να βρίσκονται εκεί έγκαιρα, αν ήταν δυνατό τα χαρμάτα, για να προλάβουν το πρωινό νερό, γιατί εκεί συνέρεαν κάτοικοι κι άλλων χωριών, για να το προμηθευτούν. Έτσι γι' αυτό το δρομολόγιο αφιέρωναν τουλάχιστον τρεις ώρες—δύο για το πήγαινε-έλα και μια για την άντληση του νερού και το γέμισμα των βαρελών.

Όμως το πόσιμο νερό κι αυτό που ήταν απαραίτητο για το νοικοκυριό έπρεπε να φτάσει στο κάθε σπίτι με κάθε θυσία, χωρίς να υπολογίζονται καν κόποι και ταλαιπωρίες. Το νερό εξαγορα-

ζόταν με τον ιδρώτα και τον αγώνα του καθενός. Ήταν εκείνα τα παλιά χρόνια στο Μεσοβούνι σπάνιο είδος, που η χρήση του γινόταν με αυστηρή οικονομία. Δεν χωρούσε σ' αυτό σπατάλες κι η κατανάλωσή του έπρεπε να ελέγχεται κάθε ώρα και στιγμή.

Ήταν το πιο πολύτιμο και περιζήτητο αγαθό, που απασχολούσε συνεχώς τη σκέψη και κέντριζε τα συναισθήματα των κατοίκων.

Δύο βαρέες νερό των 15 κιλών περίπου η κάθε μια προοριζόταν να εξυπηρετήσει τις ανάγκες σε πόσιμο και του βασικού νοικοκυριού μιας οικογένειας για μια και σ' ορισμένες περιπτώσεις για δυο μέρες. Εκείνο δε που απαιτούσαν όλες οι άλλες ανάγκες σε κάθε σπίτι το προμηθευόταν από τις κοινοτικές στέρνες ή από κάποιο κοντινό πηγάδι, που

Γενική άποψη του Μεσοβουνίου όπως αυτό είναι σήμερα.

διατηρούσε και το καλοκαίρι λιγοστό νερό. Πάντως σ' όλες τις περιπτώσεις γινόταν ο περιορισμός, που επέβαλλαν οι ιδιαίτερες συνθήκες, που επικρατούσαν.

Στα νεώτερα χρόνια οι πιο πολλοί κάτοικοι έφτιαξαν ιδιόκτητες στέρνες, όπου συγκέντρωναν το βρόχινο νερό για όλες τις ανάγκες τους, αλλά και πάλι, όταν άρχισε το καλοκαίρι, το νερό τελείωνε και το πρόβλημα εξακολούθησε να υπάρχει. Πάντως οι κάτοικοι του χωριού στους παλιούς και στους νεότερους καιρούς δεν μπορούσαν να απαλλαγούν από την αίσθηση αυτής της ανάγκης, που επηρέαζε πάρα πολύ τη ζωή τους. Οι πιο πολλές συζητήσεις τους είχαν αντικείμενο τον τρόπο και τα μέσα της εξασφάλισης του νερού. Γύρω από αυτό το θέμα διατυπώνονταν διάφορες γνώμες, προτάσεις και σχέδια.

Πολύς λόγος γινόταν για την ωφέλεια που θα είχε ο τόπος, αν υπήρχε το νερό σε επαρκή ποσότητα, πόσο θα μπορούσε να προχωρήσει η γεωργική και κτηνοτροφική ανάπτυξη του χωριού, πόσο θα μπορούσε να αλλάξει και να καλλιεργήσει σ' αυτό η ζωή.

Αλλά οι προτάσεις και τα σχέδια δεν ξεπερνούσαν το στάδιο της θεωρητικής αντιμετώπισης και το θέμα είχε καταντήσει απραγματοποίητο όνειρο ολόκληρων γενιών. Όμως ήρθε επί τέλους ο καιρός, έστω και πολύ αργά, που οι προϋποθέσεις ευνοήσαν και διάφοροι παράγοντες βοήθησαν την οριστική λύση αυ-

τού του μακροχρόνιου και βασανιστικού προβλήματος.

Μετά την ανεπαρκή απόδοση του έργου υδρεύσεως, που είχε κατασκευαστεί το 1988 με τις ενέργειες του Συνδέσμου Υδρεύσεως Κοινοτήτων Δυτικού Ζαγορίου και την αδυναμία που προέκυψε να υδροδοτηθούν από αυτό τα τέσσερα ακραία χωριά του Δυτ. Ζαγορίου, η αρμόδια υπηρεσία της Νομαρχίας Ιωαννίνων δεσμεύτηκε να ενισχύσει οικονομικά τις εργασίες νέας έρευνας και εκτέλεσης έργου υδρεύσεως γι' αυτά. Έτσι άρχισε η κινητοποίηση των κοινοτικών συμβουλίων των ενδιαφερομένων Κοινοτήτων και οι ενέργειές τους με σκοπό τον προγραμματισμό, τη χρηματοδότηση και την εκτέλεση του έργου.

Φορέας υλοποίησης του έργου ήταν η Κοινότητα Αρίστης, της οποίας το κοι-

ναντέθηκε η εκτέλεση του στο μειοδότη εργολάβο. Οι προσπάθειες των αρμόδιων διοικητικών και τεχνικών φορέων του Νομού και των υπευθύνων των κοινοτήτων ήταν μακρές και κοπιαστές και συνετέλεσαν στη δημιουργία των προϋποθέσεων για την καλή κατασκευή του έργου. Η συνολική δαπάνη που ανήλθε στα 70.000.000 δραχμές, η οποία διατέθηκε από το φορέα, που ήδη αναφέραμε (Νομαρχιακό Ταμείο Ιωαννίνων, ΣΑΝΤ 2). Πρέπει να σημειωθεί ότι καμία από τις υπηρεσίες δεν πρόβαλε εμπόδιο στην εκτέλεση του έργου, το οποίο αποπερατώθηκε και άρχισε να λειτουργεί τον Ιούλιο του 1997.

Η αντλία που χρησιμοποιείται αποδίδει 600 κυβ. μέτρα νερό το 24ωρο, το οποίο είναι υπεραρκέτο για την τροφοδότηση των τεσσάρων χωριών.

Το εσωτερικό δίκτυο του Μεσοβουνίου έγινε με άλλη πτώση του Νομαρχιακού Ταμείου και ξεχωριστή δημοπράσια. Το κοινοτικό συμβούλιο ως όργανο της Κοινότητας έκανε τις απαιτούμενες ενέργειες για τον προγραμματισμό και την πραγματοποίηση των εργασιών, αλλά ιδιαίτερη προσπάθεια καταβάλει γι' αυτό το σκοπό τα μέλη του που είχαν την ανάλογη δυνατότητα. Με αυτή τη διαδικασία, την οποία αναφέραμε σε γενικές γραμμές, ήρθε το νερό στα χωριά μας, που ήταν ευλογία και δώρο Θεού, μετά από στέρηση που διάρκεσε αμέτρητα χρόνια. Το πρόβλημα που ταλάνισε πολλές γενιές επιτέλους λύθηκε. Τώρα το νερό τρέχει άφθονο στις βρύσες των σπιτιών και ξεδοείται χωρίς περιορισμούς για τις ανάγκες του νοικοκυριού, για την καθαριότητα, για τα λοιπά δια και τα δέντρα της αυλής και του κήπου, για την καλλιέργεια ειδών μαρτυρικής στα κηπάρια.

Το νερό που τρέχει, εκτός από τις πρακτικές του ωφέλειες, μας δημιουργεί ευχάριστη διάθεση, είναι για όλους μια πηγή ζωής, γιατί αλλάζει το ρυθμό της τον κάνει λιγότερο κουραστικό, πιο όμορφο. Ακόμα το νερό συνετέλεσε πολύ στην προώθηση της τουριστικής κίνησης στα χωριά και αποτελεί κίνητρο για νέες επενδυτικές προσπάθειες σ' αυτό τον τομέα. Για όλα αυτά είναι λογικό να πιστευτούνται στη σωστή τους διάθεση όλες οι προσπάθειες των διαφόρων παραγόντων, που συνέβαλαν στον προγραμματισμό και την πραγματοποίηση αυτού του θεμελιακού έργου. Προσέτι δε η ανάγκη της καλής συντήρησης και λειτουργίας αυτού του τόσο ευεργετικού έργου για τους κατοίκους των χωριών, ώστε να λειτουργεί απρόσκοπτα και χωρίς ανωμαλίες, οι οποίες όμως κι αν συμβούν να αποκαθίστανται έγκαιρα και αποτελεσματικά.

Πιστεύουμε ότι η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος ανήκει τώρα στον Δήμο Κεντρικού Ζαγορίου, ο οποίος συνεργασία με τα τοπικά συμβούλια των δημοτικών διαμερισμάτων, θα επιλέξει τον τρόπο και τα μέσα, με τα οποία θα είναι δυνατή η καλή συντήρηση και ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία του έργου υδρεύσεως. Έτσι οι κάτοικοι των χωριών, που ευεργετήθηκαν από την πραγματοποίησή του, θα μπορούν να απολαμβάνουν χωρίς προβλήματα το νερό, το πολύτιμο αυτό αγαθό πρώτης ανάγκης.

Το 1995 δημοπρατήθηκε το υδραυλικό μέρος του έργου: (εξωτερικό δίκτυο και δεξαμενές εξωτερικού δικτύου), η εκτέλεση του οποίου ανατέθηκε στο μειοδότη εργολάβο. Το 1996 κατασκευάστηκε για τις ανάγκες λειτουργίας του έργου ο σταθμός της ΔΕΗ και τέλος το 1997 δημοπρατήθηκε το μηχανολογικό μέρος του έργου (αντλιοστάσιο) και

Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΤΩΝ ΛΑΪΣΤΙΝΩΝ

του Γεωργίου Α. Μέρτζιου

Πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 26 Νοέμβρη και ώρα 12 το μεσημέρι με επιτυχία η εκδήλωση διαμαρτυρίας των Λαϊστών έξω από το κτίριο της Νομαρχίας, σχετικά με την παραλίστρωση των 11 χιλιομέτρων προς τη Λαϊστή.

Η οργανωτική επιτροπή των Λαϊστών οργάνωσε με απόλυτη ηρεμία και τάξη τη συγκέντρωση διαμαρτυρίας και της

Στη συγκέντρωση υπήρχαν έντεκα μαύρες σημαίες όσα και τα χιλιόμετρα χωματόδρομου και ένα πανώ, και ακούστηκαν συνθήματα. Πολλά τηλεγραφήματα και fax στάλθηκαν στον κ. Νομάρχη από τους ξενιτεμένους Λαϊστινούς. Στις 12.30 διαβάστηκε το ψήφισμα της Οργανωτικής Επιτροπής, το οποίο και εγκρίθηκε ομόφωνα από τους συγκεντρωμένους.

έξωθεν θερμά συγχαρητήρια. Συμμετείχαν αρκετοί Λαϊστίνοι και Ζαγορίσιοι. Επίσης στη συγκέντρωση παρευρέθηκαν ο Δήμαρχος Μετσόβου κ. Καχριτζής, ο βουλευτής του ΚΚΕ κ. Τσιπάλης, ο πολιτευτής της Δ. κ. Τζιάλας, ο Δήμαρχος Τύμφης Ζαγορίου κ. Τσουμάνης και οι Δημοτικοί σύμβουλοι κ. Μπουλτής, Σουκουβέλος, Μπουλτής, Γκρουλίδης, Τσιμής.

ΠΛΗΘΟΣ ΔΗΜΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Τηλέφωνο Δήμαρχου: 0653/61233

Τηλέφωνα Διοικητικών Υπηρεσιών Δημαρχείου: 0653/61333

0653/61243

FAX 0653/61233 - 61333

Γραμείο Προορ/τος DIONI "ΑΠΑΧΟΛΗΣΗ" τηλέφωνο 0653/61343

Ώρες Λειτουργίας 08.00 - 20.00

Στη συνέχεια τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής (Ν. Βαδιδούλης Πρόεδρος, Χ. Ποάλας, Χ. Χασιώτης, και η ολυμπιονίκης Τόνια Σβάιερ, ο Πρόεδρος του Τοπικού Συμβουλίου Λαϊστας κ. Ν. Τζαμπούρας, ο Πρόεδρος του Μορφωτικού Συλλόγου της Λαϊστας κ. Γ. Μέρτζιος, η Αντιπρόεδρος του Ορειβατικού Συλλόγου Λαϊστας κ. Κ. Παντελή, ο Δήμαρχος Τύμφης Ζαγορίου κ. Τσουμάνης και ο εκπρόσωπος της αντιπολίτευσης του Δ. Τύμφης κ. Σουκουβέλος, επισκέφθηκαν τον Νομάρχη και ακολούθησε σαρανταπέντε λεπτών συζήτηση. Στη γραπτή του δήλωση, ο Νομάρχης κ. Ζαρμπάλας που δόθηκε στη δημοσιότητα δηλώνει τα εξής:

«Η σύνδεση του δημοτικού διαμερίσματος «Λαϊστά» του δήμου «Τύμφη», με το επαρχιακό δίκτυο, είναι ένα πρόβλημα που έχει απασχολήσει έντονα και από παλαιότερα τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων. Ωστόσο το υψηλό κόστος του

έργου σε συνάρτηση με τις περιορισμένες δυνατότητες χρηματοδότησης και τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πολλοί —εξαιτίας της

στρώση του υπόλοιπου τμήματος του συνδεδεμένου δρόμου—της οποίας το συνολικό μήκος είναι 11 km—ώστε το έργο να ενταχθεί άμεσα—και κατά

έκτασης του νομού—άλλοι οικισμοί δυσχέρανε την αντιμετώπισή του.

Σήμερα, που πολλά προβλήματα έχουν επιλυθεί και υπάρχουν νέες δυνατότητες πηγών χρηματοδότησης το πρόβλημα είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί στον άμεσο χρονικό ορίζοντα.

Ανακοίνωσα λοιπόν στους κατοίκους της Λαϊστας που με επισκέφθηκαν, στο πλαίσιο των κινητοποιησεών τους, πως έχει γίνει ένα καλό ξεκίνημα για την επίλυση του προβλήματος αυτού.

Συγκεκριμένα στις 7 Δεκεμβρίου δημοπρατείται από το Δήμο Τύμφης η εργολαβία για τη βελτίωση - ασφαλτόστρωση τμήματος του δρόμου, προϋπολογισμού 70.000.000 δρχ., με χρηματοδότηση από το Ε.Π.Τ.Α.

Επίσης, έπειτα από πρότασή μας και σε συνεννόησή μας με τη Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Ηπείρου, μέσα στο Δεκέμβριο δημοπρατείται μελέτη, προϋπολογισμού 11.000.000 δρχ. για τη βελτίωση - ασφαλτό-

προτεραιότητα—για χρηματοδότηση από τα Π.Ε.Π. του 3ου Κ.Π.Σ. Εκτιμάται από τις αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης πως ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στα 600.000.000 δρχ.

Πιστεύω πως με την καλή συνεργασία της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, του Δήμου «Τύμφη» και της Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου έχουν δρομολογηθεί όλες οι απαραίτητες διαδικασίες για την επίλυση ενός προβλήματος που δικαιολογημένα απαιτούν οι κάτοικοι της περιοχής».

Ο πρόεδρος της επιτροπής αγώνα κ. Νίκος Βαδιδούλης, αμέσως μετά τη συνάντηση που είχε αντιπροσωπεύει των κατοίκων με το Νομάρχη κ. Ζαρμπάλα, δήλωσε τα εξής:

«Προς το παρόν αναστέλλονται οι κινητοποιήσεις μας.

Μένουμε στην ανθρώπινη υπόσχεση του Νομάρχη ότι ο δρόμος δρομολογήθηκε να κατασκευαστεί.

Μέχρι το Μάη θα πρέπει να έχει δημοπρατηθεί ο δρόμος».

ΣΝ' ΑΡΡΕΝΤΑ

Ξεσχίσαμε συθέμελα το θώρακα της γης, για να σκεπάσουμε με την υπερυψωμένη αλαζονία μας την αίσθηση του ήλιου.

Φωκίων Ιωάν. Καψάλης

ΣΟΦΙΑ ΔΟΥΜΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ, Ευεργέτιδα Τσεπελόβου

Για την Αείμνηστη, τη Μεγάλη Τσεπελοβίτισσα Ευεργέτιδα Σοφία Δούμα Εμπειρίκου, στο πάνθημο μνημόσυνο που έγινε στο Τσεπέλοβο στις 22 του περασμένου Σεπτεμβρίου μίλησε για την αλησμόνητη αυτή Ευεργέτιδα, μια φωτισμένη Τσεπελοβίτισσα δασκάλα. Το λόγο αυτό τον τόσο εμπνευσμένο, με την άδειά της και με την τόσο ευγενή καλωσύνη της Συντακτικής Επιτροπής την δημοσιεύω στο «ΖΑΓΟΡΙ» μας.

Ε.Γ.

Σήμερα, όλοι εμείς, λαός του Θεού, συναχτήκαμε στον περίλαμπρο αυτό ναό του Αγίου Νικολάου, για να λατρεύσουμε τον Τριαδικό Θεό και να προσευχηθούμε σ' Αυτόν για την ανάπαυση της ψυχής συγχωριανών μας που κοιμήθηκαν και τελείται σήμερα γι' αυτούς μνημόσυνο. Αιώνια τους η μνήμη.

Θα ήταν όμως όχι παράλειψη αλλά ασέβεια και αχαριστία εάν αρχές και λαός του Τσεπέλόβου προσπερνούσαμε σιωπηλά την ώρα αυτή χωρίς ν' αναφερθούμε στην προσφορά της ευεργετιδός μας αείμνηστης Σοφίας Δούμα-Εμπειρίκου που κοιμήθηκε τον περασμένο μήνα και σήμερα τελούμε μνημόσυνο για ανάπαυση της ψυχής της.

Η αείμνηστη δέσποινα Σοφία είναι εκείνη που πρόσφερε απλόχερα ηθική και χρηματική βοήθεια ώστε να καθαριστεί η κάπνα από το ναό αυτό και να αποκαταστήσουν οι θαυμαστές συνθέσεις των θεόπνευστων Καπεσοβιτών αγιογράφων κι ακόμα ό,τι είχαν δημιουργήσει και προσφέρει στον ναό οι παλαιοί Τσεπελοβίτες.

Η αποκάλυψη των αγιογραφιών στο ναό ήταν το άνοιγμα ενός βιβλίου που μέχρι τώρα ήταν κλειστό και όπου διαβάζουμε και διδασκόμαστε από την εικόνα της Ορθοδοξίας μας, δηλαδή ότι ο Χριστός, η Παναγία και οι άγιοι μας είναι τόσο κοντά μας κι όχι μόνο μας προστατεύουν αλλά μας αγκαλιάζουν και η αλήθεια αυτή έγινε ορατή στον παραπάνω ναό χάρη στην ευλαβέστατη Σοφία.

Με το έργο της αυτό η μακαριστή συνεχίζει την παράδοση της οικογένειάς της, των προγόνων της, που επί 2½ περίπου αιώνες «καλών έργων προΐσταντο», και στο εξωτερικό όπου έζησαν οι περισσότεροι και στην πατρίδα μας.

Από τον πατέρα της κατάγεται από την οικογένεια των μεγάλων ευεργετών και πατριωτών Δουμαίων από το Τσεπέλοβο. Αρκετοί από αυτούς υπήρξαν μέλη της Φιλικής Εταιρείας την οποία πλούσια χρηματοδότησαν, ο Κωνσταντίνος Δούμας μάλιστα, πρακτικός γαμπρός στην Κωνσταντινούπολη, πλήρωσε με την ζωή του την ιδιό-

τητα του ως Φιλικού.

Ο πατέρας της Γεώργιος Δούμας μηχανικός, διευθυντής των σιδηροδρόμων, ονομαστός για το θάρρος της γνώμης του, τον ευθύ χαρακτήρα και την αφοσίωση στο καθήκον —χαρίσματα που κληρονόμησε και η Σοφία— απόκτησε την απόλυτη εμπιστοσύνη του κράτους και έτσι έγινε μέλος πολλών κρατικών επιτροπών. Ο Γεώργιος Δούμας ήταν πάντοτε παρών όταν επρόκειτο να βοηθήσει την Ήπειρο και πολλά πρόσφερε στον αγώνα για την αυτονομία της Βορείου Ηπείρου. Από την μητέρα της καταγόταν από την οικογένεια του Πετρόμπετη Μαυρομυζήλη.

Το Τσεπέλοβο επισκέφτηκε όλη η οικογένεια του Γεωργίου Δούμα το 1915 όταν η Σοφία ήταν περίπου 10 ετών. Οι τότε άρχοντες του χωριού γνωρίζοντας τις προσφορές των Δουμαίων ζήτησαν από τον Γεώργιο να αναλάβει τον καθαρισμό της εκκλησίας. Εκείνος το υποσχέθηκε. Δεν ξέρουμε γιατί δεν κράτησε την υπόσχεσή του άφησε όμως προφορική διαθήκη στην μοναχοκόρη του να εκπληρώσει το τάμα του.

Τα ίχνη της Σοφίας χάθηκαν για τους Τσεπελοβίτες για πολλές δεκαετίες. Μεσολάβησαν πόλεμοι. Εκείνη είχε παντρευτεί τον εφοπλιστή Εμπρίκο και ζούσε στο εξωτερικό για καιρό. Ηλικιωμένη πλέον ήλθε κάποια μέρα στο Τσεπέλοβο. Ήταν τόση η συγκίνησή της ώστε μεταξύ των άλλων να προσφέρει ένα σεβαστό χρηματικό ποσό στην Κοινότητα. Ξέρουμε όλοι ότι με τα χρήματα αυτά έγινε η δεξαμενή του «Γκιγκόρου».

Στην επίσκεψή της αυτή, μεταξύ άλλων, ζήτησε να μάθει την ιστορία της οικογένειάς της. Ο Δάσκαλός μας Ευριπίδης Γιαννακός, προθυμότητα της υποσχέθηκε ότι θα την έχει σύντομα γραπτή. Έγινε δε και υπενθύμιση για το τάμα του πατέρα της. Το θυμόταν. Η απάντησή ήλθε σύντομα. Έφτασαν στο Τσεπέλοβο διαλεγμένοι συντηρητές καλλιτέχνες, ο Χάρης με την Ασπασία Λεωνή και τους συνεργάτες τους, οι οποίοι δούλεψαν με κόπο και μεράκι και αποκάλυψαν όλο αυτό το πανόραμα της Ορθοδοξίας που βλέπουμε γύρω μας.

Από την ώρα που άρχισε η εργασία το ενδιαφέρον της για το έργο, καθώς περνούσε ο καιρός, γινόταν μεγαλύτερο. Επί 6 χρόνια, παρ' όλα τα χρόνια που τη βάριαν, ερχόταν στο Τσεπέλοβο κάθε καλοκαίρι ακουμπισμένη στο μπαλκονάκι της με ακμαιότερες τις πνευματικές της δυνάμεις, παρακολουθούσε τις εργασίες. Αθόρυβη, γλυκύτατη, διακριτική χωρίς να ζητάει τίποτε. Ήταν πράγματι και αρχόντισσα ήθους.

Υπήρξε ακόμα υποδειγματική σύζυγος και μητέρα. Αφοσιωμένη στον για καιρό κατάκοιτο σύζυγό της τον εξυπηρετούσε μόνη της και ποτέ δεν έλειψε από κοντά του. Ανάθρεψε τα τρία παιδιά της, τον Επαμεινώνδα, την Όλγα και την Ειρήνη, ελληνορθόδοξα. Τα έφερε όλα στο Τσεπέλοβο, στις ρίζες τους, για να το αγαπήσουν όπως εκείνη.

Αρκετές φορές την πικράναμε, ίσως από αδυναμία μας, εκείνη όμως είχε μεγάλη καρδιά και συγχωρούσε τα πάντα όπως η μάνα τα

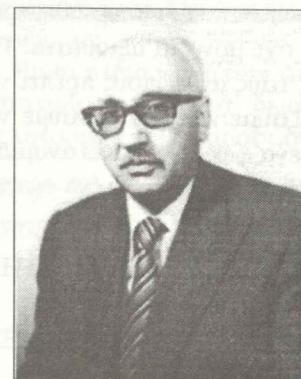
παιδιά της. Ας την θυμόμαστε πάντα που ολόένα θα μας προσφέρει με το έργο της και που εμείς πάντα θα της χρωστάμε. Να την θυμόμαστε με την ιερότητα και την ευαισθησία που κάθε άνθρωπος στέκεται στην κάθε μάνα.

Τα πολλά της προτερήματα: αγάπη στο Θεό, αγαθοεργία, αφοσίωση στην οικογένεια, αγάπη στην πατρίδα, ευγένεια, εξυπνάδα, σύνεση, συγκατάβαση, συγχωρητικότητα, την καθιστούν —σε πίσμα του υλιστικού καιρού μας— μια γυναίκα από εκείνες που ο Εθνικός μας ποιητής εγκωμιάζει γράφοντας:

«Θαυμάζω τες γυναίκες μας και σ' όνομά τους μνέω».

Αιώνια σου η μνήμη, σεβάστη δέσποινα Σοφία. Ευχόμαστε και προσευχόμαστε στον Τριαδικό Θεό να σε αναπαύσει κοντά Του και το πιστεύουμε γιατί η Αγία μας Ορθόδοξη Εκκλησία υποσχέται ότι ο Θεός αγιάζει «τους αγαπώντας» την ευτρέπεται τον Οίκον Του».

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΟ ΓΙΑΝΝΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

Τέτοιες μέρες, πριν δυο χρόνια (16 Δεκέμβρη 1997) ο «γέροντος» (κατά τον ομότεχό του Φρίξο Τζιόβα) τέλειωνε την περιπλάνησή του στα σοκάκια της ζωής και της τέχνης. Άφησε όμως στα σοκάκια αυτά, ανεξίτηλα τα ίχνη του.

Γράφαμε τότε πριν δυο χρόνια, ξεπροβοδίζοντάς τον «με το χαμό του νοιώθουμε ...σαν να

ορφάνεψε μαζί με το Ζαγόρι και το «Ζαγόρι μας»».

Κι αυτό το συνειδητοποιούμε όλοι μας πιο πολύ με το πέρασμα του χρόνου.

Γιατί άνθρωποι σαν το Γιάννη Νικολαΐδη δύσκολα αναπληρώνονται. Και γι' αυτό θάναι αιώνια και αθάνατη η μνήμη του. Και η παρακαταθήκη του βαριά και πολύτιμη κληρονομιά, για το Ζαγόρι μας για τα Γιάννινα, για όλους μας.

Το «Ζ» μας

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Η Ελευθερία Ι. Νικολαΐδη στη μνήμη του αείμνηστου πατέρα της Γιάννη, στα δυο χρόνια από το θάνατό του πρόσφερε στο περιοδικό μας το ποσό των 100.000 δρχ.

Η Σ.Ε. ευχαριστεί θερμά

Κοινωνικά

ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ

Γάμοι
— Στις 27 Οκτωβρίου 1999 έγιναν στην Αθήνα οι γάμοι της Πάννης Φ. Κορανίνα με τον Βασίλειο Μενονιδάκη.

Θεράμια συγγαμητήρια και με συγγενείς.

«Το Ζαγόρι μας»
Β.Τ.

ΑΡΙΣΤΗ

Θάνατοι
— Πέθανε και τάφηκε στην Αρίστη στις 2/11, η Αγγελική Γκατζέ-Λαπούλη.

Θεράμια συγγαμητήρια στους οί-
κους της.

«Το Ζαγόρι μας»

ΑΣΠΑΓΓΕΛΟΙ

Συγγαμητήρια
Θεράμια συγγαμητήρια στην κόρη της Χρυσάνθη Παπαγεωργίου και την επιτυχία της στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών από το γειτονόπουλό μας Ναπολέων Νικολαΐδη για την επιτυχία του στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στη Σχολή Ηλεκτρολόγων-Μηχανολόγων. Τους ευχόμαστε υγεία, δύναμη και λαμπρές σπουδές.

Οικ. Βασ. Παπαγεωργίου

Θάνατοι

— Την Τετάρτη, πρώτη του Δεκεμβρίου, αδόκητα έφυγε από τη ζωή, στα 59 του χρόνια ο Βασίλης Τζιόβας.

Η καρδιά του έγινε πάνδημη και η Μνημοσυμνοτική Ναός Αγ. Αθανασίου στα Γιάννινα.

Στη γυναίκα του, τη δική μας Δέσποινα, στα παιδιά του και τους συγγενείς του τα πιο ειλικρινή συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

— Στο Βασίλη, φίλο αδελφικό και αλησμόνητο αδελφό μου, καλό κατενόδιο. Κι αν γίνει καλό, στα παιδιά του και τους συγγενείς του τα πιο ειλικρινή συλλυπητήρια.

Β.Τ.

ΕΛΛΗΟΤΟΠΟΣ

Συγγαμητήρια
— Στον ανήψιό μας τον αγαπητό μας Ευριπίδη Παν. Ντιναλέξη, που πέτυχε στο ΤΕΙ Πολιτικών Έργων Υποδομής, Αθηνών, θεράμια συγγαμητήρια.

Οικογ. Γιώργου Δουβλή

Θάνατοι

— Πέθανε στον Ελαφότοπο και τάφηκε εκεί στις 16-11-99 ο Νικόλαος Αλ. Καψάλης. Εκφράζουμε

τα θερμά μας συλλυπητήρια στην οικογένειά του και σ' αδέρφια του.
«Το Ζαγόρι μας»

Ευχαριστήριο

— Ευχαριστούμε θερμά όλους τους Τσεβαριώτες και όλους τους συγγενείς και φίλους, που μας συμπαράσταντο στο βαρύ πένθος μας και παραβρέθηκαν στην κηδεία του αγαπημένου μας Νικολάου Αλεξάνδρου Καψάλη.

Οικογένειες Αικατερίνης Καψάλη, Γρηγορίου Καψάλη, Μαριάνθης Καψάλη, Ιωάννης Καψάλης.

ΚΗΠΟΙ

Ευχαριστήριο

— Όλους τους χωριανούς, τους συγγενείς και τους φίλους, που μας συμπαράσταντο στη μεγάλη μας λύπη για το χαμό του λατρευτού μας συζύγου και γιου μας Λάκη, ευχαριστούμε θερμά από τα βάθη της καρδιάς μας.

Η σύζυγος Ευαγγελία

Ο πατέρας Νικόλαος Βλάχος

ΜΑΝΑΣΣΗΣ

Γάμοι

— Στις 27 Νοεμβρίου στην Αθήνα ετέλεσαν τους γάμους τους ο Μανασσιώτης Τάσος Πιτσινέλης με την αγαπημένη του Κατερίνα Μαρίτσα στον Ιερό Ναό Αγίας Τριάδας Κηφισιάς.

Επακολούθησε παραδοσιακό γλέντι μέχρι το πρωί. Στους νεόνυμφους εύχομαι καλή, ευτυχισμένη και δημιουργική ζωή.

Η γιαγιά τους
Φιλομήλα Μαζιώτη

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

— ΑΝΩΝΥΜΟΣ (κατ' επιθυμία του): 100.000 δρχ. (50.000 για το περιοδικό και 50.000 για τον «Τύμβο Γκραμπάλας»). Για τη Σ.Ε. βέβαια, ο ...**ανώνυμος** είναι πολύ γνωστός, από δημοσ, παθιασμένος λάτρης της γεννέθλιας γης και γνωστή η κατ' επανάληψη γενναιοδωρη στήριξη του περιοδικού μας. Γι' άλλη μια φορά ένα μεγάλο ευχαριστώ και χίλιες ευχές για τις γιορτές και τον καινούριο χρόνο.

— Η κ. Ντιναλέξη Αθηνά 5.000 δρχ. στη μνήμη της αδελφής της Παρασκευής Βαβαρέτου, της ύψους της Ελένης Βούδδα και του συζύγου της Κων/νου Ντιναλέξη.

— Ο κ. Ξάνθος Ιάσωνας 5.000 δρχ. στη μνήμη των γονέων του Τιμολέοντα και Αγλαΐας και Χριστοφόρου Οικονομίδη.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ

20.000

Δάνου Ειρήνη
Μπαζιάρα Μελπομένη (4)

10.000

Βλάχος Κώστας
Ζήσης Ιωάννης (2)
Τσαπάρης Περικλής
Τόκκου Ρωξάνη
Φραγκουλιδη-Πανταζή Λούλα

7.000

Μπάφα-Μίσιου Έλλη

5.000

Βελιόπουλος Αλέκος
Βούρδας Ξενοφών
Γιαννακός Ευριπίδης
Καραγιάννης Ηλίας
Κοντοδήμου-Τζαμπούρα Νίκη
Κορέλλης Ιωάννης
Παλαιοπανίδου Χαρίκλεια
Πετράκη Ειρήνη
Πετράκης Σπυρίδων
Σουκοβέλος Απόστολος (παππούς)
Σουκουβέλος Απόστολος (εγγονός)
Σπυρόπουλος Βασίλειος
Χαντόλιος Νικόλαος
Χαρσιδάδου Ευγενία
Χριστοδούλου Ελένη

ΣΗΜ.: Οι μέσα σε παρένθεση αριθμοί δηλώνουν τα έτη πληρωμής.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

12.000

Κοντοδήμος Νικόλαος (4)
Ντιναλέξης Γεώργιος (4)
Σκλάβης Κων/νος (4)

10.000

Γέτη Αθηνά (4)
Καρπούζης Κων/νος (3)
Χατζοπούλου-Αθηνά Βαρδάκη (3)

9.000

Βοκοτόπουλος Παναγιώτης (3)
DANDALIS PIPITS (3)
Κωτσορίδης Βασίλειος (3)
Παπαγεωργίου-Παντελή Σωτηρία (3)
Τσιναβός Σπύρος (3)

6.000

Αλεξίδου Αλεξάνδρα (2)
Γέτης Θεόφιλος (2)
Γκερλέ-Μπίτσα Δέσποινα 92)
Γκατζές Δημήτριος (2)
Δεματάκης Απόστολος (2)
Καρέτσης Γεώργιος (2)
Κατσίκης Σπύρος (2)
Οικονόμου Έλλη (2)
Ράπτης Πλάτων (2)
Τσένη Καλλιρόη (2)
Τσιόμου Αικατερίνη (2)
Τσουμάνη Ειρήνη (2)

3.000

Αγαθόπουλος Δημήτριος
Κακαγιά-Κεφάλα Δανάη
Καραβιάς Αλέκος
Καραβιάς Αθανάσιος
Καραγιαννόπουλος Χρήστος
Μπατάς Σπυρίδων
Νεοφώτιστος Σταύρος
Πλιάτσικας Δημήτριος
Πολυμερίδης Ιωάννης
Πνευματικού-Πανταζή Ανθούλα
Ραμαντζά-πανταζή Μάχη
Ράπτη Αφροδίτη
Σουλτάνης Βασίλειος
Στεργιοπούλου Ξενία
Τσιμόπουλος Κων/νος
Τσόντζος Ηλίας
Φούσκας Κων/νος
Ψυχούλας Ευάγγελος

ΣΗΜ.: Οι μέσα σε παρένθεση αριθμοί δηλώνουν τα έτη πληρωμής.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΑΡΙΣΤΗ

— Η κα Έλλη Νικ. Οικονόμου, Θεσ/νίκη, προσέφερε:

1) Δρχ. 50.000 στο Σύλλογο Νέων Αρίστης.

2) Δρχ. 50.000 στην Ένωση Αρίστης-Βίκου, Αθήνα.

3) Δρχ. 50.000 στην Εκκλησία Αγ. Τρύφωνα Βίκου στη μνήμη του συζύγου της Νικολάου και της μητρός της Μάγδας.

— Η κα Ρωξάνη Κων. Λαμπρίδη, Θεσ/νίκη, προσέφερε στην Εκκλησία Επιτροπή Αρίστης Δρχ. 100.000 για τις ανάγκες της Μονής Ζωοδόχου Πηγής Σπηλαιότητας - Αρίστης, στη μνήμη του συζύγου της Κων/νου και του πατέρα της Γεωργίου.

Η Εκκλησία Επιτροπή Αρίστης ευχαριστεί θερμά

ΒΙΤΣΑ

— Η κ. Ιππολύτη Καρέτση και τα παιδιά της, κατέθεσαν στη μνήμη του αείμνηστου αδελφού της και θείου των παιδιών της Γούλα Παπαζώη, επίτιμου πρόεδρου Εφετών, τα παρακάτω ποσά στην Εκκλησιαστική Επιτροπή Βίτσας.

α) 200.000 δρχ. στις κεντρικές εκκλησίες Άνω και Κάτω Βίτσας (από 100.000 δρχ. σε καθεμιά).

β) 50.000 δρχ. για την επισκευή του παρεκκλησίου Ταξιαρχών Κάτω Βίτσας.

Η Επιτροπή ευχαριστεί θερμά. Ομοίως, κατέθεσαν και σχετικό χρηματικό ποσό, για τον ίδιο σκοπό, στη Μονή Δουραχάνη.

ΒΡΑΔΕΤΟ

— Στη μνήμη του Τιμολέοντος Α. Βασδέκη που πέθανε την 3-11-1999, η σύζυγός του Μαγδαληνή Βασδέκη το γένος Διαμάντη, προσέφερε δρχ. 50.000 στην εκκλησία Βραδέτου για τις ανάγκες της.

Επίσης στη μνήμη του πιο πάνω, προσέφεραν στην Εκκλησία Βραδέτου, η Αλεξάνδρα Γερογιάννη 20.000 δρχ. και ο Σωτήριος Κούπης 10.000 δρχ.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

— Στη μνήμη του Ορέστη Δ. Δριγοπούλου και υπέρ του Ναού του Σωτήρος η θεία του Ιωάννα Δριγοπούλου και τα ξαδέφφια του Καίτη Σωτηροπούλου, Κώστας Δριγόπουλος και Ασπασία Φάκλαρη κατέθεσαν το ποσό των 80.000 δραχμών.

ΚΗΠΟΙ

— Αντί στεφάνου, εις μνήμη του Λάκη Βλάχου και υπέρ της εκκλησίας μας κατέθεσαν:

1) Πολιτιστικός Σύλλογος Κήπων 50.000 δρχ.

2) Ο θείος του Αγάπιος Τόλης 50.000 δρχ.

3) Οικογένεια Παναγιώτη Κό-

ντου 10.000 δρχ.

4) Τα ξαδέφφια του Γρηγόρη - Γεωργία Βλάχου 10.000 δρχ.

5) Ο θείος και η θεία Κώστας - Αθηνά Βλάχου 10.000 δρχ.

6) Η θεία του Εριφύλη 5.000 δρχ.

7) Η νονά του Μαρίαν Τόλη 10.000 δρχ.

8) Η θεία του Ανδρομάχη Τόλη 10.00 δρχ.

9) Η οικογένεια Ευαγγ. Βλαχοπούλου 10.000 δρχ.

10) Η οικογένεια Ευαγγ. Βλάχου 5.000 δρχ.

Επίσης τα παιδιά του χωριού στην μνήμη του, αποφάσισαν να κάμουν ένα έργο στο χωριό, που να θυμίζει πάντα το πέρασμα του Λάκη, από την προσωρινή τούτη ζωή!

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί όλους και εύχεται να είναι ανάλαφρο το χώμα του χωριού του που τον σκέπασε.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή

— Κάθε χρόνο την 6η Δεκεμβρίου εορτή του Αγίου Νικολάου στο χωριό Κήποι Ζαγορίου, γιορτάζεται με θρησκευτική κατανύξη, ο Άγιος Νικόλαος, προστάτης των ναυτικών και του χωριού μας, ως πολιούχος.

Την παραμονή ετελέσθη αγρυπνία μετ' αρτοκλασίας όπως και την ίδια ημέρα, από τις οικογένειες Βασιλικής Χ. Δέρβα και Στεφάνου Γεωργίου Γκρουϊδου.

Όλοι οι κάτοικοι του χωριού παρακολούθησαν τόσο την αγρυπνία όσο και την θεία Λειτουργία σε ένα πραγματικό χειμωνιάτικο διήμερο!

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ι. Ναού, ευχαριστεί θερμά όλους τους προσκυνητές και ειδικότερα αυτούς που προσέφεραν υπέρ του Ιερού ναού και παρακαλεί πάντα να τους προστατεύει ο Άγιος Νικόλαος:

1) Ελένη Οικονόμου	30.000
2) Αθηνά Τζαμίχα-Καντζά	20.000
3) Παύλος Κατσαβριάς	10.000
4) Κων/νος Σ. Καλλέας	5.000
5) Μαίρη Δερδεμέζη	5.000
6) Ανώνυμος	5.000
7) Ανώνυμος	5.000
8) Ανώνυμος	5.000
9) Ειρήνη Νούλη	5.000
10) Στέφανος Νιτσόπουλος	5.000
11) Παντελής Κατσαβριάς	5.000
12) Ελένη Α. Τσιρώνη	3.000
13) Ευτυχία Γκρουϊδου	2.000
14) Αγγελική Κ. Κουκουμέλη	2.000
15) Σωκράτης Γκρουϊδης	1.000
16) Ελεωνόρα Σ. Τσεργαλή	1.000
17) Κων/νος Π. Καλλέας	1.000
18) Μαρίνα Κ. Καλλέα	1.000
19) Σοφία Μπατζούλη	1.000
20) Βασιλική Χ. Δέρβα	1.000

Εκ της Εκκλησιαστικής Επιτροπής

ΣΚΑΜΝΕΛΙ

— Ισμήνη Παπαχανζοπούλου Κουλούση προσέφερε για την εκκλησία της Παναγίας του χωριού μας Σκαμνέλι το ποσό των τριακοσίων

χιλιάδων (300.000). Την ευχαριστώ θερμά.

— Τα παιδιά του Χαραλάμπου Τζιάσιου, Χρήστος, Αντώνης, Μαρία, προσέφεραν το ποσό των διακοσίων χιλιάδων δραχμών (200.000) για την αποπεράτωση του Οστεοφυλακίου Αγίου Χαραλάμπου Σκαμνελίου εις μνήμην των αγαπημένων γονέων Χαραλάμπο και Παναγούλας.

— Η Μαργιέτα Ηλία Μαργιόλη προσέφερε για την Αγ. Παρασκευή και Προφ. Ηλία το ποσό των εκατό χιλιάδων δραχμών (100.000).

— Στη μνήμη του Μιχαήλ Γενναδίου προσέφερε στην εκκλησία του χωριού μας Αγίων Αποστόλων το ποσό των ογδόντα χιλιάδων δραχμών (80.000), τα ανήψια του:

- 1) Αριστέα Φρίγκα
- 2) Δημήτριος και Ελένη Γενναδίου
- 3) Ελένη Νώντα Μαυρολίδου
- 4) Φωτεινή και Γεώργιος Φλώρος

— Η Πόπη Παλιάτσου και Αλκιόνη Παπανικολάου προσέφεραν το ποσό των εξήντα χιλιάδων δραχμών (60.000) στην εκκλησία των Αγίων Αποστόλων Σκαμνελίου εις μνήμην της Ιουλίας Δάδου.

— Η Ειρήνη Δάνου προσέφερε το ποσό των είκοσι πέντε χιλιάδων δραχμών (25.000) στην εκκλησία των Αγίων Αποστόλων, εις μνήμην της αδελφής της Ευγενίας Σαγιάνου Ζαρουχλιώτη.

— Ο Ηρακλής Σκλάβης προσέφερε το ποσό των είκοσι χιλιάδων δραχμών (20.000) στο Ιερό Ναό Αγίων Αποστόλων.

— Ο Κων/νος Σκλάβης προσέφερε το ποσό των είκοσι χιλιάδων δραχμών (20.000) στον Ιερό Ναό της Αγίας Παρασκευής Σκαμνελίου.

— Η αδελφή Γιαννακού Όλγα και Ιππολύτη πρόσφεραν το ποσό των 50.000 χιλιάδων εις τον Ιερό Ναό Αγίας Παρασκευής.

— Ο Αντώνης Τζιάσιος πρόσφερε το ποσό των 50.000 χιλιάδων στην Αγία Παρασκευή εις μνήμη γονέων.

Εκφράζει θερμά ευχαριστήρια σε όλους τους δωρητές Σκαμνελίτες

Ο ταμίας

ΣΟΥΚΟΒΕΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

— Ανώνυμος προσέφερε το ποσό των 30.000 δρχ. για τις εκκλησίες Τσεπελόβου στη μνήμη των Πέτρου και Λουκίας Γιαννακού.

— Η οικογένεια Νικολάου και Αιμιλίας Πάσχου στη μνήμη των γονέων τους: Ηλία, Σοφίας και Άννας πρόσφερε ποσό ανώτερο του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) δραχμών για τις ανάγκες του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Τσεπελόβου.

— Ανώνυμη πρόσφερε εις μνήμη νεοκηνημένων συγγενών της για τον Άγιο Νικόλαο 200.000 και για την μονή Ρογκοβού 100.000 δρχ.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★

Ιδιοκτήτης - Εκδότης:
ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

★

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΒΥΡΩΝ
2. ΓΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
3. ΖΑΡΙΑΝ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
4. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ
5. ΚΥΡΙΑΖΗ ΚΑΛΥ
6. ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
7. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
8. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ ΘΑΝΑΣΗΣ
9. ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
10. ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
11. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

★

Υπεύθυνος για το Νόμο:

ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ
Πρόεδρος Ι.Λ.Ε.Ζ.
Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα, Τηλ. 30170

★

Υπεύθυνος Ύλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ
Αργυρινών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 27.105

★

Στο ρεπορτάζ:

Κ. Δ. Χριστοδούλου

★

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

Συνδρομές, εισφορές,
εμβάσματα:
Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 Ιωάννινα 454 44
και Μυροπολείο
ΚΑΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Ιωάννινα 45444.
Κατώτερη ετήσια
συνδρομή δρχ. 3.000

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ

ΙΩΑΝΝΑ ΦΑΝΙΚΑ - ΠΑΝΤΑΖΗ

★

Τυπογραφεία:

Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ
Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμπέλη)
Τηλ. 20.544 - 27.845
Ιωάννινα 454 44